

Barns rättigheter som resurs

En kvantitativ undersökning som jämför barns kunskap om barns rättigheter i olika ekonomiska områden

Av Annika Pettersson och Emmeli Åkergren

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

Kandidatuppsats

Vt 2015

LUNDS
UNIVERSITET

Handledare: Anett Schenk

Antal ord: 13 230

Abstract

Authors: Annika Pettersson & Emmeli Åkergren

Title: Barns rättigheter som resurs – En kvantitativ undersökning som jämför barns kunskap om barns rättigheter [Original title]

Supervisor: Anett Schenk

Assessor: Lars B Ohlsson

Our objective was to study the knowledge of children's rights among seventh graders, and it differed between various economic areas. Our selection was all seventh graders in Helsingborg. Our approach was the quantitative approach with survey as an instrument. We found that there are differences and that some of these are connected with which economic area the children belong to. We had hypothesized that the area which had the highest middle income would have the highest knowledge about children's rights, and that there would be a connection between knowledge and economic background. We could through our study conclude that there were some significant associations between which economic area the children lived in and what they knew about children's rights. Our hypothesis was partially confirmed, but the economic areas alone can't explain the differences, there are other variables that we didn't measure that matters.

Key words: children rights, CRC, knowledge, economic fields

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Anett Schenk som har väglett oss i våra förvirrade stunder under arbetets gång. Utan dina råd så hade vi inte lärt oss så mycket som vi gjort. Tack så mycket!

Vi vill även tacka Lars Wahlgren, som bistod oss med omkodningar och skapanden av grafer och tester för vår analys. Du gjorde denna kluriga del enklare.

Slutligen vill vi tacka våra närstående och varandra för ett bra samarbete och roliga veckor.

Annika Pettersson och Emmeli Åkergren

Lund, 2015

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering	1
1.2	Syfte	2
1.3	Frågeställningar	2
1.4	Begrepp	2
1.4.1	Barn	2
1.4.2	Utländsk bakgrund	3
2	Orientering av kunskapsläget	3
3	Teoretiska utgångspunkter	5
4	Metod och metodologiska överväganden	6
4.1	Metod	6
4.2	Urval och undersökningspopulation	7
4.3	Undersökningsinstrument	10
4.4	Utformning av enkät	11
4.5	Bearbetning empiri	12
5	Metodens tillförlitlighet	13
5.1	Reliabilitet	13
5.2	Validitet	14
5.3	Bortfall	15
6	Forskningsetiska överväganden	16
7	Arbetsfördelning	16
8	Resultat	17
8.1	Aktörer för barns rättigheter	18
8.2	Rättigheter i skolan	28
8.3	Levnadsstandard	34
8.4	Frihet och integritet	36
8.5	Rätt att skyddas	38
8.6	Om rättigheter kränks	40
8.7	Översikt	44
9	Analys	48
10	Avslutande diskussion	50
11	Referenslista	52
11.1	Elektroniska källor	53
	Bilaga 1	
	Bilaga 2	

1 Inledning

I Barnkonventionen finns det en artikel som handlar om att konventionsstaterna ska informera barn och vuxna om Barnkonventionen och barns rättigheter (Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter 2009, artikel 42). Eftersom Barnkonventionen ska bli svensk lag (Regnér 2015) så är det av ännu större vikt att barn känner till sina rättigheter och då får det inte vara kunskapsskillnader i samhället. En del av skolans uppdrag är att utbilda elever i mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar (SFS 2010:800 Skollag, 1 kap 9 §) och ett krav för att få godkänt, nuvarande betyget E, i samhällskunskap för årskurs 6 är att kunna redogöra för barnets rättigheter (Skolverket 2011:205). Om detta inte följs så uppfyller skolan inte sitt uppdrag. Att elever lär sig om mänskliga rättigheter är viktigt för deras utveckling och för deras deltagande i samhället.

1.1 Problemformulering

Tidigare forskning visar att det existerar kunskapsskillnader mellan olika socioekonomiska områden, kunskapsskillnader som gäller kärnämnen matematik och engelska samt nationella prov (Böhlmark & Holmlund 2011:10, 16). Hur är det då med skillnader i kunskap om barnens egna rättigheter? En undersökning som Rädda Barnen har gjort visar att endast 45 % av de tillfrågade barnen känner till Barnkonventionen (Rädda Barnen 2014:7). Merrett (2004) skriver i sin artikel att det är viktigt för samhället och dess utveckling att lära barn om rättigheter i allmänhet (Merrett 2004:94), men även deras egna rättigheter. Utbildning är med och skapar jämlikhet (ibid.), vilket behövs för att inte maktskillnader ska bli för stora. Enligt Foucault är makt och kunskap starkt sammankopplade eftersom de grupper som har makt i samhället även är de som producerar kunskap (Mattsson 2010:35).

Vi menar således att det är viktigt att vara medveten om sina rättigheter för att ha makt att se till att rättigheterna följs och inte kränks. Om rättigheterna kränks kan det skapa konsekvenser som följer med barnen upp i vuxen ålder. Då barn har sämre möjligheter att försvara sina rättigheter än vuxna är det särskilt viktigt att barn kan sina rättigheter, och att alla som arbetar med barn kan agera som barns företrädare. Det har gjorts undersökningar och forskning som berör effekten mellan socioekonomisk bakgrund och ämneskunskap, och det har gjorts forsk-

ning kring barns rättigheter. Däremot saknas det studier som förbinder socioekonomisk bakgrund och barns kunskaper om rättigheter, och detta är en kunskapslucka som vi vill fylla genom vår undersökning.

1.2 Syfte

Med utgångspunkt i forskning som visar att elevers betyg och skolprestation påverkas av deras socioekonomiska bakgrund ska vi göra en hypotesprövning där vi undersöker om vi kan se liknande mönster mellan inkomstområden och kunskap om rättigheter. Vår undersökning kan leda till utökad utbildning om rättigheter, en medvetenhet om eventuella kunskapsskillnader och därmed minskad skillnad mellan olika ekonomiska områden i samhället.

Vår hypotes är följande. Vi antar att barn som representerar det område med högst inkomst i vårt urval visar mest kunskap om sina rättigheter och att det finns ett signifikant samband mellan ekonomiskt område och barns kunskap om sina rättigheter.

1.3 Frågeställningar

Finns det skillnader mellan barns kunskap om barns rättigheter i olika ekonomiska områden i Helsingborg?

Finns det ett samband mellan ekonomiskt område och barns kunskap om barns rättigheter?

1.4 Begrepp

Här nedan förtydligar vi några begrepp som nämns i uppsatsen.

1.4.1 Barn

Vi har valt att följa Barnkonventionens definition av barn och vilka som ingår i den kategorin. "I denna konvention avses med barn varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt enligt den lag som gäller barnet" (Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter 2009, artikel 1). Så när vi skriver ordet barn menar vi varje människa under 18 år.

1.4.2 Utländsk bakgrund

Då vi skriver om utländsk bakgrund i denna uppsats utgår vi från Statistiska centralbyråns definition (2015a). Enligt SCB har personer utländsk bakgrund om de är utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Övriga personer benämner vi således som personer med svensk bakgrund.

2 Orientering av kunskapsläget

Vi använde oss av Lunds universitets sökmotorer Lovisa och LUBsearch för att hitta relevant forskning inom det område som vi vill undersöka. Först granskade vi vad det finns för studier kring barn och deras kunskap om barns rättigheter och Barnkonventionen. Vi sökte även efter *varför* det är viktigt att känna till sina rättigheter för att stödja att vår undersökning är till nytta för socialt arbete och för samhället. Sedan ville vi veta om det fanns något stöd för vår tanke om att ekonomiska områden påverkar vilken kunskap som lärs ut till barn. Vi fann att det har gjorts undersökningar som berör effekten mellan kunskap och socioekonomiska områden och det har gjorts forskning kring barns rättigheter där barnets röst fått träda fram, men vi hittade ingen forskning som gjorde båda delar. Sökord: Barns rättigheter, mänskliga rättigheter, yttrandefrihet, barnkonventionen, samt motsvarande ord på engelska.

Enligt artikel 27 i Barnkonventionen har barn rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling (Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter 2009). Trots detta lever 12 % av alla barn i Sverige i barnfattigdom, enligt Rädda Barnens definition av barnfattigdom (Salonen 2014:14). Det är ingenting som behöver synas men likväl existerar det och påverkar barnen i deras vardag. Vidare skriver Salonen om att inkomstskillnader har präglat Sveriges utveckling de senaste decennierna och att likvärdigheten i skolorna har minskat då betydelsen av elevernas bakgrund för deras skolresultat har ökat (2014:12). Detta bekräftas även i Social rapport 2010 (Socialstyrelsen 2010:228) som visar att elever som är barn till ej facklärd arbetare generellt sett har lägre betyg, och att dessa exempelvis kan vara individrelaterade, familjerelaterade eller skolrelaterade. Föräldrarnas utbildning och barndomsförhållanden kan således påverka elevers betyg (Socialstyrelsen 2010:230), och i och med de inkomstskillnader som har ökat i samhället

spelar även bostadsområdet roll för elevernas skolresultat. Böhlmark och Holmlund skriver: "... ökningen i skillnaderna mellan skolor, vilket till stor del kan förklaras av ökad socioekonomisk sortering." (2011:48). Elevernas betyg och kunskaper påverkas således av deras socioekonomiska bakgrund.

Rädda Barnen (2014) har gjort en undersökning där cirka 25 000 barn fick frågor om deras rättigheter. Undersökningen visade att endast 45 % av de tillfrågade barnen hade hört talas om Barnkonventionen och att 22 % har fått information om Barnkonventionen i skolan under det senaste året (Rädda barnen 2014:45). Vidare så har Rädda Barnen jämfört tio olika kommuner med varandra och såg att det fanns en stor skillnad mellan kommuner med hur många procent som har hört talas om Barnkonventionen (2014:46). I Christopher Merretts artikel *Social Justice: What Is It? Why Teach It?* (2004) så skriver han att det är viktigt att känna till sina rättigheter så de bli implementerad i samhället och inte endast fina ord, regler eller lagar (2004:93). Han skriver om att det är viktigt att lära ut rättigheter till studerande eftersom skolvärlden är en arena för rättigheter och att rättigheter då kommer att avancera och utvecklas (2004:94). Skolvärlden är en viktig arena för utveckling i stort och inte minst för social utveckling så då bör skolan vara den plats som bör fokuseras på när något ska implementeras i samhället (ibid.).

Böhlmark och Holmlunds (2011) skriver i sin rapport om likvärdighet för elever inom skolväsendet. Med begreppet likvärdighet menar de att alla elever ska ha lika förutsättningar oberoende av etnisk bakgrund, könstillhörighet, funktionsförmåga eller geografisk hemvist (2011:4). Det menas alltså att alla elever har samma rätt att få likvärdig utbildning oavsett deras bakgrund eller hur de är, vilket det även finns en lag i skollagen på (1 kap. 9 § Skollag). Böhlmark och Holmlund visar även att segregation har en påverkan på skolor och detta är något som Skolverket (2009) styrker i deras rapport om vad som påverkar resultat i grundskolan. Skolverket skriver att skolor och elevgrupper i Sverige har blivit i högre grad homogena på senare år (2009:18) och att med flera olika mått går det att se att skillnaderna i betyg har blivit större (2009:19).

3 Teoretiska utgångspunkter

Engdahl och Larsson presenterar sociologen Pierre Bourdieus teoretiska perspektiv som handlar om hur ojämlikheter skapas och reproduceras inom och mellan olika samhällsskikt (2011:243). Ojämlikheter skapar maktskillnader, och Bourdieu menar att människor har olika klasspositioner och olika stor makt beroende på hur mycket resurser eller *kapital* de har. Vilken klassposition och hur stor makt en person har baseras på fyra grundläggande former av kapital; *socialt kapital*, *ekonomiskt kapital*, *kulturellt kapital* och *symboliskt kapital*. Kapital kan ha större värde i vissa kontexter och förlorar värde i andra (Engdahl & Larsson 2011:244).

Det sociala kapitalet är en persons kontakter och sociala nätverk, samt de tillgångar och fördelar som en får genom sina kontakter (Engdahl & Larsson 2011:244). Det ekonomiska kapitalet handlar om vilka ekonomiska förutsättningar och tillgångar en person besitter (ibid.). Vi tänker oss att vårt urval av stadsdelar baseras på en viss typ av ekonomiskt kapital eftersom vi använde oss av statistik över förvärvsinkomst i de olika stadsdelarna. Stadsdelarna hade olika medelvärden för förvärvsinkomst och därför är det skillnad mellan invånarnas generella ekonomiska kapital.

När det kommer till mer osynliga tillgångar pratar Bourdieu om symboliskt kapital, till exempel att ha social kompetens (Engdahl & Larsson 2011:244). Det symboliska kapitalet handlar även om att se hur de övriga kapitalens värde förändras i olika sammanhang (Mattsson 2010:69). Enligt Engdahl och Larsson menar Bourdieu att kulturellt kapital och *utbildningskapital* är olika former av symboliskt kapital (Engdahl och Larsson 2011:244-245). Högt kulturellt kapital innebär främst att vara kunnig inom finkultur och kunna föra sig i kulturella kretsar, medan högt utbildningskapital innebär att ha en hög utbildning. Det kulturella kapitalet värderas högst då en tillägnar sig det genom sin uppväxt (ibid.). Vi har använt oss av det symboliska kapitalet i vår analys eftersom kunskaper om sina rättigheter genererar värdefullt symboliskt kapital och utbildningskapital.

Ett begrepp som motsvarar *kapital* är det som Edling och Liljeros benämner som *resurser* (2010:12). De använder begreppet för att beskriva den kunskap eller de tillvägagångssätt som en person besitter och kan använda för att hävda sina intressen (ibid.). Resurserna eller kapitelen bidrar till att samhället blir uppdelat i olika sociala skikt. Edling och Liljeros använder

begreppet *social skiktning* för att benämna ojämlikheter i samhället mellan olika grupper av människor. Detta sker när samhällets resurser inte är jämnt fördelade över alla människor, och därför har inte alla samma möjligheter att försvara sina intressen eller bli rättvist behandlade (2010:12). Social skiktning har några positiva sidor, så som att de som tillhör ett skikt tenderar att dela intressen och åsikter och känner därmed tillhörighet med varandra (Edling och Liljeros 2010:10). Att det finns olika sociala skikt har även sina negativa sidor då det innebär att människor har olika mycket resurser och olika stor makt över sina egna liv (Edling och Liljeros 2010:12). Edling och Liljeros beskriver social skiktning på följande sätt: “Att olika grupper i samhället helt enkelt lever under radikalt olika omständigheter och därigenom också har radikalt olika förutsättningar att forma sina liv” (2010:9).

Vi ser att Bourdieu och Edling och Liljeros har ungefär samma teoretiska grund eftersom de pratar om maktskillnader och att olika grupper i samhället har olika förutsättningar. Begreppen resurser och kapital har många likheter och ungefär samma innebörd, men skillnaden är att Bourdieu har delat upp kapital i fyra grundläggande former. Därmed kan en person exempelvis ha högt ett socialt kapital men samtidigt ett lågt ekonomiskt kapital. Edling och Liljeros pratar istället om resurser som ett övergripande begrepp. Sammanfattningsvis är det begreppen social skiktning, resurser, ekonomiskt kapital och symboliskt kapital som vi kommer att använda när vi undersöker eventuella kunskapsskillnader hos barn om barns rättigheter.

4 Metod och metodologiska överväganden

I detta avsnitt kommer tillvägagångssättet för val av metod att beskrivas och motiveras. Därefter redogör vi för urval, undersökningsinstrument och utformning av enkäten.

4.1 Metod

För denna undersökning har vi valt en kvantitativ metod med undersökningsinstrumentet enkät. Då vi vet att ekonomisk bakgrund har en påverkan på barns skolresultat ville vi testa om det finns indikatorer på att ekonomisk bakgrund påverkar barns kunskap om barns rättigheter. Som vi nämnde ovan hade vi en hypotes om att ekonomisk bakgrund har en påverkan, och vår undersökning blev därmed en hypotesprövning. En kvantitativ metod är det som är

mest passande för en hypotesprövning då kvantitativa studier primärt utgår från ett deduktivt synsätt (Bryman 2011:151).

För att göra undersökningen behövde vi kunna nå ut till många respondenter, och det var en anledning till att vi bestämde vi oss för att välja en kvantitativ metod. Jämförbarheten var väldigt viktig för vår studie, och en kvantitativ metod blev det givna valet då vi inte hade kunnat dra några slutsatser eller se några tendenser av ett för lågt antal respondenter. En annan anledning till att vi valde en kvantitativ metod var att vi då kunde *mäta* och jämföra resultaten och upptäcka eventuella skillnader (Bryman 2011:155). Mätningen blev ett hjälpmedel för att vi skulle kunna förstå relationen mellan ekonomisk bakgrund och barns kunskap om barns rättigheter (Bryman 2011:156).

4.2 Urval och undersökningspopulation

För att besvara vår frågeställning så behövde vi göra flera urval. Hade vi haft möjlighet skulle vi gjort ett slumpmässigt urval av elever i årskurs 7 i hela Sverige för att då kunna generalisera vårt resultat på populationen, men för att göra detta så krävs det mer tid och resurser. Vi valde att smalna av vår undersökningspopulation till alla elever i årskurs 7 i en kommun och göra ett bekvämlighetsurval (Bryman 2011:194). Detta gjorde vi genom att vi har tagit med de skolor och elever i undersökningen som valde att delta inom kommunen. I detta avsnitt kommer vi att beskriva hur vi har gått tillväga med val av population, kommun, ekonomiska områden och skolor.

Vår undersökningspopulation är alla elever i årskurs 7 i kommunen Helsingborg. I regeringens proposition *Stärkt stöd och skydd för barn och unga* (2012/13:10) står det att vid åtgärder som gäller barn så ska barnet få uttrycka sig, och hänsyn ska tas till barnets ålder och mognad (2012/13:10 s. 34). Med detta i åtanke så valde vi årskurs 7 som en lämplig population. Barnen är cirka 13 år och de bör därför ha en kunskapsbank som ger oss möjlighet att undersöka det vi vill undersöka och därmed ha en viss mognad som ger dem möjlighet att själva ta ställning i ärenden rörande sig själva. De kan även ta ställning till om de vill ingå i en undersökning samt kan förstå vad undersökningen och anonymitet innebär.

I ämnet barns kunskap om barns rättigheter så hade vi kunnat fråga skolor eller lärare vad de har lärt eleverna och på vilka sätt de uppfyller elevernas rättigheter enligt Barnkonventionen.

Vi ville dock få barnens egna kunskaper om barns rättigheter och därför avgränsade vi oss till att endast fråga barnen.

Den kommun vi valde för vår undersökning är Helsingborgs kommun. Vi valde att begränsa vårt sökande (Trost 2012:37) till en kommun inom Skåne eftersom vi ville kunna besöka skolorna som ingick i undersökningen. Då vi valde kommun strävade vi efter att kommunens sammansättning skulle vara någorlunda representativ för hela Sverige. Vi använde oss av statistik från Statistiska centralbyrån för att jämföra kommuners genomsnittliga förvärvsinkomst med hela landets. Helsingborgs kommun har en genomsnittlig förvärvsinkomst på 282 300 kr (SCB 2014a) medan förvärvsinkomsten i hela Sverige ligger på 293 600 kr (ibid.). Vi bedömde att Helsingborg avviker relativt lite från hela landet när det kommer till förvärvsinkomst. För att hitta statistiken använde vi SCB:s verktyg Statistikdatabasen där vi gjorde egna tabeller. Vi valde då variablerna medelinkomst och åldersgruppen 20-64 år i regionerna riket respektive Helsingborgs kommun.

Vidare granskade vi invånarna i Helsingborgs kommuns utbildningsnivå eftersom vårdnadshavares utbildning har en påverkan på barnens skolbetyg (Socialstyrelsen 2010:228). Även här använde vi Statistikdatabasen (SCB 2014b) och valde variablerna eftergymnasial utbildning (mindre än tre år samt tre år eller mer), forskarutbildning, år 2014 i regionerna riket respektive Helsingborgs kommun. Omräknat i procent visade det sig att 35,1 % har eftergymnasial utbildning i Helsingborg och 34 % i hela Sverige. Även denna skillnad är relativt liten, vilket styrker att Helsingborgs sammansättning kan motsvara hela landets. Vad gäller andel invånare med utländsk bakgrund år 2014 ligger den siffran på ungefär 30 % i Helsingborgs kommun, medan motsvarande siffra i hela landet är ungefär 20 % (SCB 2015b), vilket är ganska stor skillnad och därför minskas chansen att Helsingborg är representativt för Sverige. Men när vi ser dessa faktorer förenade så framträdde Helsingborg som en bra kommun för att genomföra vår undersökning. En fördel är att vi knappt har någon koppling till kommunen och kan därmed minska risken att resultaten påverkas av vår förförståelse.

Böhlmark och Holmlund menar att kommunen spelar relativt liten roll för elevernas skolbetyg medan skolans betydelse däremot har ökat kraftigt (2011:10-11). Skillnaderna mellan Sveriges kommuner är alltså inte särskilt stor, vilket i praktiken innebär att Helsingborgs kommun kan representera landets kommuner. "Om man vill identifiera de viktigaste orsakerna till varför

elever presterar olika bra ska man alltså i första hand leta inom kommuner och skolor, inte mellan dem” (Böhlmark & Holmlund 2011:10).

När vi valde ut skolorna utgick vi från stadsdelarnas genomsnittliga förvärvsinkomst. Vi förutsatte att barnen bor och går i skola i samma stadsdel. Det är möjligt att barn bor och går i skola i olika stadsdelar men det är troligtvis en så liten andel att det inte påverkar resultatet. Stadsdelarna valdes ut med hjälp av kartor över medelinkomsten för kvinnor (Helsingborg 2010a) respektive män (Helsingborg 2010b) i Helsingborg samt en publikation över förvärvsinkomst år 2012 (Helsingborg 2012). Efter att vi kontaktat skolor visade det sig tyvärr att kartan över medelinkomst för kvinnor visade andelen förvärvsarbetande kvinnor och inte medelinkomsten, så kartorna vi utgick från visade olika statistik. Publikationen över förvärvsinkomst år 2012 (ibid.) användes för att kontrollera huruvida områdenas genomsnittliga förvärvsinkomst fortfarande låg på ungefär samma nivå och inte hade förändrats avsevärt mellan 2009 och 2012. På kartorna delades stadsdelarna upp i fem olika inkomstkategorier medan vi endast ville ha tre inkomstområden. Det är rimligt att utgå från att de flesta invånare har en förvärvsinkomst som ligger nära medelinkomsten så därför valde vi att lägga ihop de tre inkomstkategorierna i mitten med varandra. Tabellen nedan visar indelningen. Utifrån detta valde vi sedan ut två stadsdelar från vardera inkomstområde.

Inkomstområde 1	267 000 - 325 900 kr
Inkomstområde 2	326 000 - 502 900 kr
Inkomstområde 3	503 000 - 561 900 kr

Vi tog fram en lista på samtliga skolor i Helsingborg som hade årskurs 7 och granskade vilka skolor som ingick i de stadsdelar vi ville ha med i undersökningen. Här gjorde vi ett bekvämlighetsurval (Bryman 2011:194). Då vissa stadsdelar som vi valde ut endast hade en skola med årskurs 7 valdes den skolan, och då skolorna endast hade en klass som vi kunde få tillgång till accepterade vi det. Vårt mål var att få tillgång till elever från 6 skolor, två från respektive inkomstområde. För att minska risken att för få skolor skulle tacka ja så valdes tre skolor från varje ekonomiskt område. När vi i tidigt stadie fick negativ respons från flera skolor inom inkomstområde 3 så kontaktade vi ytterligare två skolor i det området. Vi fick senare ytterli-

gare negativ respons från skolor och försökte därför hitta andra skolor som kunde tänka sig vara med i undersökningen. Vårt mål var att få lika många skolor, två stycken, från varje område men uppnådde inte detta, se avsnittet "Bortfall".

Kontakten initierades genom att vi mejlade till rektorerna för skolorna med förfrågan om att delta i vår undersökning. Sedan skickade vi ut en påminnelse och ringde upp dem några dagar senare. Vi fortsatte att ringa upp tills vi fick svar och kunde diskutera huruvida de hade möjligheten att delta i vår studie eller inte. De sista skolorna vi hörde av oss till via telefon i första hand och skickade därefter information via mejl om de tackade ja, detta på grund av att processen skulle gå fortare.

4.3 Undersökningsinstrument

När det kom till vilket undersökningsinstrument för datainsamling vi har använt inom kvantitativ metod så stod det mellan strukturerad intervju och enkät. Bryman (2011:228-231) skriver om för- och nackdelar med enkäter i jämförelse med strukturerad intervju. Några fördelar han nämner är att enkäter är billigare och lättare att administrera och medför ingen intervjuareffekt (2011:228). Några nackdelar med enkäter menar han är att forskaren inte kan hjälpa respondenten om förvirring uppstår. Alla frågor lämpar sig inte i enkätform, och det är större risk för bortfall samt att respondenterna kan se hela enkäten (2011:229). Det var nackdelarna som vi var tvungna att se upp med och i största mån försöka kringgå. Gällande punkten om att forskaren inte kan hjälpa respondenten om förvirring uppstår så beslutade vi att vara på plats när respondenterna skulle besvara enkäterna och därmed kunde vi besvara deras frågor. Vi förmodade att vår närvaro skulle höja antalet medverkande och därmed minska bortfallet. Så utifrån vårt syfte och våra frågeställningar kom vi fram till att använda oss av enkäter.

Då förhållandena på skolorna tillät använde vi oss av en webbenkät, vilket gjorde administreringen av resultaten smidigare och vi fick möjlighet att göra det nödvändigt för respondenterna att besvara alla frågor. På tre av skolorna fylldes enkäten i via internet och på de tre andra fyllde eleverna i enkäten i pappersformat.

4.4 Utformning av enkät

Enkäten finns i sin helhet i bilaga 1.

Vi valde att inleda enkäten med några bakgrundsfrågor. Dessa frågor gällde barnens kön och födelseland, föräldrarnas födelseland samt föräldrarnas yrken. Med frågan vilket kön barnet tillhörde fanns endast alternativen tjej och kille. Med ett tredje alternativ hade risken funnits att eleverna inte hade svarat på frågan uppriktigt och sedan inte tagit resten av enkäten seriöst. På de flesta frågor fanns alternativet "Vet inte" att tillgå. Vi avslutade enkäten med en öppen fråga för att ge respondenterna möjlighet att skriva kommentarer och avsluta enkäten på ett öppet och kravlöst sätt (Trost 2007:74). Hela enkäten hade en genomgående typografisk ordning i form av lika struktur på frågor och på svar.

För att ta reda på hur mycket barnen kan om sina rättigheter konstruerade vi enkätfrågor som innehöll frågor om barns rättigheter. Vi valde ut ett tiotal artiklar ur Barnkonventionen och omformulerade dem på så sätt att vi fick veta om barnen visste vad som var en rättighet respektive vad som inte var en rättighet. Vi ställde även frågor som berörde att få sina rättigheter uppfyllda och hur barn kan göra om deras rättigheter blir kränkta, samt frågor om Barnkonventionen, BRIS och Barnombudsmannen. En fråga handlade om ifall barnen pratar om barns rättigheter hemma, och vad gäller skolans roll frågade vi om barns rättigheter diskuteras i skolan (se bilaga 1).

Trost skriver att ett "vanligt språk" bör användas (Trost 2007:81), vilket vi strävade efter och försökte anpassa språket efter respondenternas ålder. Därmed valde vi att skriva "barn och unga" istället för endast "barn", fastän unga ingår i benämningen barn enligt Barnkonventionens definition. Detta för att tonåringar kanske ser det som negativt att bli kallade barn och vi ville inte att de skulle uppleva enkäten som nedlåtande. Vi försökte hitta en balans mellan att varken underskatta eller överskatta elevernas språkkunigheter för att alla skulle kunna förstå.

Tre enkätfrågor hade öppna svar medan resterande frågor hade fasta svarsalternativ. Dessa tre frågor kan betraktas vara svårare att besvara än frågor med fasta svarsalternativ (Trost 2007:72). Även frågorna som handlar om Barnombudsmannen var svårare då Barnombudsmannen är en myndighet som arbetar på politisk nivå. De vänder sig inte direkt till barn varför det är förståeligt om barn inte känner till vad Barnombudsmannen är och vad de jobbar med.

4.5 Bearbetning empiri

När vi hade fått in enkäterna kodade vi svaren och förde in dem i programmet SPSS Statistics. Detta statistikprogram har vi använt för analysen genom att vi skapade beskrivande statistik och olika former av tabeller och diagram, och till hjälp hade vi boken *SPSS steg för steg* (Wahlgren 2012).

I enkäten fanns en fråga om barnens födelse-land och en om föräldrarnas födelse-land (bilaga 1). Då vi utgick från SCB:s definition av utländsk bakgrund (SCB 2015a) skapade vi en ny variabel och kodade till "utländsk bakgrund" respektive "svensk bakgrund" för att kunna jämföra resultaten. Vid frågorna om barnen pratar om barn och ungas rättigheter i skolan och i hemmet så fanns svarsalternativen "Ja, ofta", "Ja, ibland", "Nej, inte så ofta" och "Nej aldrig". Vi valde att föra ihop de jakande alternativen respektive de nekande alternativen med varandra.

Enkätfrågorna 5-11, 14-27 samt 36 är frågor som är direkt kopplade till rättigheter i Barnkonventionen, alternativt handlar om organisationer som arbetar med barns rättigheter. Dessa enkätfrågor kallar vi för kunskapsfrågor, sammanlagt 22 stycken, och vi använde dem för att mäta barnens kunskaper. I analysen under rubriken "Översikt" har vi gjort en sammanställning av resultaten för alla kunskapsfrågor för att få en övergripande bild av vad barnen kan.

För att undersöka statistiskt säkerställda samband har vi gjort chi²-tester på samtliga enkätfrågor som är kopplade till rättigheter. Undantag är då skillnaderna är så små att det direkt går att tyda att det inte finns någon säkerställd skillnad. När vi gjorde chi²-tester ställde vi rätt svar mot inte rätt svar. Vi sammanförde alltså de felaktiga svarsalternativen till en kategori. I kategorin "Inte rätt svar" ingick därmed "Vet inte" och övriga alternativ, till exempel "Kungen", "Statsministern", "Sköter om barnhem" och "20 år". På frågan om vem som har ansvar så finns det tre alternativ som ingår i det rätta svaret, "Alla vuxna", och om en respondent har svarat någon av dessa så är det delvis rätt. De alternativen är "Rektorn", "Kungen/Statsministern" och "Föräldrar". Vi har därför valt att föra samman dessa alternativ i analysen till "Delvis rätt".

Frågan "Vad står förkortningen BRIS för?" var en öppen fråga där barnen själva fick skriva vad de trodde eller visste att förkortningen står för. Här kodade vi svaren i följande tre katego-

rier: “Barnens rätt i samhället”, “Nästan rätt”, och “Vet inte”. Om barnen visste vad två av fyra bokstäver stod för kodade vi svaret som “Nästan rätt”. Det var inte tvunget att orden skulle vara böjda på rätt sätt. Ett svar som exempelvis “Barns rättigheter i samhället” har vi bedömt som rätt svar. Då vi gjorde chi²-test på frågan om vad förkortningen BRIS står för förde vi samman svaren “Nästan rätt” och “Vet inte”. På frågan om barnen känner till Barnombudsmannen har vi lagt ihop alternativen “Ja” och “En del”. Detta gjordes för att undvika att de förväntade värdena skulle bli mindre än 5, vilket sänker testernas tillförlitlighet.

Enkätfrågan “Vilka yrken har dina föräldrar?” har vi valt att inte använda oss av i analysen. Vi fick in många otydliga svar, vilket är risken med öppna frågor (Trost 2007:72). Detta var även en fråga som var komplicerad att koda, och eftersom den inte tillförde något till vår analys beslutade vi att inte använda den. Vi valde att inte heller använda frågan om vilket kön barnen tillhör eftersom vi inte såg att det inte var relevant för vår undersökning.

5 Metodens tillförlitlighet

I detta avsnitt så kommer vi diskutera hur vi tänkt kring reliabilitet och validitet för vårt arbete, samt hur bortfallet ser ut.

5.1 Reliabilitet

Reliabilitet handlar om tillförlitligheten i en undersökning (Bryman 2011:49). Om undersökningen kan göras igen och uppnå samma eller liknande resultat så är reliabiliteten hög. Bryman skriver att reliabilitet är aktuellt vid kvantitativa studier då målet är att resultat från kvantitativ forskning ska vara stabilt och kunna upprepas (ibid.). Vår studie har inte uppnått hög reliabilitet på grund av att vi har gjort ett bekvämlighetsurval, men vi har därför försökt att höja reliabiliteten på andra plan.

Eftersom vi använde oss av enkäter som undersökningsinstrument så minimerade vi påverkan på respondenternas svar, vilket är oönskvärt i kvantitativ metod. Däremot så går det inte att helt utesluta att vi påverkade respondenterna på något sätt eftersom vi var närvarande när de fyllde i enkäterna, så därför var vi noga med att förklara anonymiteten för respondenterna. Vi hade förståelse för att det kanske inte var det roligaste för eleverna att svara på enkäten och att

det kan ha varit så att någon respondent kryssade i svar på målfå, något som sänker reliabiliteten i vår undersökning. Vår förhoppning är att detta kringgicks genom att eleverna själva fick välja om de skulle delta i undersökningen samt att vi hade som mål att göra enkäten kort och lätt att förstå. Bryman skriver att variationen på ordningsföljden på frågor kan påverka hur respondenterna svarar (2011:216) och vi valde att ha samma ordningsföljd och att alla elever fick besvara samma frågor, det vill säga att vi inte har gjort förgreningar i enkäten. Vi valde att inleda enkäten med enkla bakgrundsfrågor för att komma igång för att sedan gå in på undersökningens kärna, vilket vi upplevde fungerade bra.

Vår ursprungliga plan var att endast välja skolor från två inkomstområden men för att kunna svara på våra frågeställningar så ansåg vi att det skulle vara bättre för undersökningen med att lägga till en inkomstgrupp i mitten, nämligen inkomstområde 2. Om inkomstområde 2:s resultat genomgående eller i snitt skulle vara högre eller lägre än bägge de andra områdena så skulle vår hypotes vara fel eftersom inkomstområde 2 bör enligt vår hypotes ligga i mitten. Om inkomstområde 2:s resultat inte hamnar i mitten är det troligen andra faktorer som påverkar vad barnen kan, och inte i vilket område barnen bor eller går i skola. Därför var vår förhoppning att inkomstområde 2 skulle fungera som ett ankare så att vi kunde se var inkomstområde 2 skulle placera sig kunskapsmässigt i förhållande till de andra områdena.

5.2 Validitet

Jönson skriver att “*Validitet* handlar om att mäta det man avser att mäta...” (2010:13). Under skapandet av enkäten hade vi fokus på vårt syfte och våra frågeställningar. Vi strävade efter att utforma enkätfrågorna på så sätt att svaren vi fick in skulle kunna användas för att besvara vår frågeställning. Enkäten innehöll därför både frågor som skulle få in uppgifter om barnens kunskaper och bakgrundsfrågor; om barnens kön, födelseland och föräldrars födelseland. Detta för att få med fler bakgrundsvariabler än genomsnittlig förvärvsinkomst som kan ha en påverkan på eventuella kunskapsskillnader.

Trost menar att det måste funderas över vad ett “vanligt språk” innebär kontextuellt (2012:81). Eftersom vår målgrupp är elever i årskurs 7 använde vi oss av ett enkelt språkbruk och korta frågeformuleringar. Vid behov gick vi igenom enkäten för barnen innan de fick besvara den. När det inte fanns behov för det så förklarade vi svåra ord för att vi skulle vara säkra på att

barnen förstod vad frågorna betydde och svarade utifrån deras kunskap om barns rättigheter. Vi betonade att vi ville veta vad de kan och vad de inte kan och att alternativet “Vet inte” därför fanns vid nästan varje fråga (se bilaga 1).

5.3 Bortfall

Vårt mål var att ha med två skolor från varje inkomstområde. I första hand kontaktade vi tre skolor från varje inkomstområde för att vara säkra på att få tillräckligt många som ville delta. När vi började få in svar så tackade två skolor nej från ett inkomstområde, vilket skulle innebära att vi endast skulle besöka en skola från det området. Därför valde vi då att skicka förfrågningar till fler skolor. Sex skolor svarade nej till att delta i vår undersökning och sex skolor svarade ja. Vi uppnådde inte vårt mål med två skolor från varje inkomstområde utan fick en skola från inkomstområde 3, två skolor från inkomstområde 2 och tre skolor från inkomstområde 1. Detta gjorde att det blev en ojämn fördelning av enkätssvar från de olika inkomstområdena, vilket minskar tillförlitligheten för vårt resultat. Alla enkätsvaren väger inte lika tungt eftersom vi redovisar resultatet procentuellt där varje separat inkomstområde motsvarar 100 %. Antal enkätssvar från respektive inkomstområde framgår av tabell 1 på sidan 17.

Vissa skolor hade flera klasser i årskurs 7 men vi fick inte tillgång till alla. Detta gav oss lägre svarsfrekvens och större bortfall. Vi tänker dock att klasserna i samma årskurs på samma skola får en likvärdig utbildning och därför bör en klass vara representativ för den skolans sjundeklassare. Bortfallet inom skolorna som deltog berodde antingen på att eleverna var borta från skolan den dagen, inte hade samtycke från vårdnadshavare eller att de inte ville delta. I beräkningen av bortfall har vi räknat skolornas samtliga elever i årskurs 7 som det totala antalet, vilket var 210 elever. I inkomstområde 1 var bortfallet 34 av 75, i inkomstområde 2 blev bortfallet 67 av 94 och inkomstområde 3 hade ett bortfall på 21 av 41. Totalt fick vi in 88 enkätssvar, vilket sammanlagt gav oss ett bortfall på 122 och en svarsfrekvens på 41,9 %. I Helsingborg finns det 1461 elever i årskurs 7 (Skolverket 2015). I hela Sverige finns det 99 972 elever i årskurs 7 (ibid.). Det var alltså cirka 6 % av alla elever i årskurs 7 i Helsingborg som svarade på enkäten och cirka 0,9 % av Sveriges alla sjundeklassare.

6 Forskningsetiska överväganden

Ingen individ som deltar i forskning ska behöva utsättas för någon form av psykisk eller fysisk skada, vilket benämns som individskyddskravet enligt Vetenskapsrådet (2012:5). Den etiska diskussionen för denna studie går i enlighet med Vetenskapsrådets grundläggande huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2012:6). I första hand skickade vi ut information och förfrågan till skolor via mejl om de vill delta i vår studie. All information om vilka vi är och vad studien kommer gå ut på framgick i mejlet. Vi informerade även om att skolornas namn avidentifieras i studien och att det insamlade materialet endast kommer att användas för den aktuella studien. Nygren (2012:33) betonar att vid forskning som involverar barn och unga eller skolklasser är det särskilt viktigt att respondenterna får all information om studien samt att samtycke redovisas utförligt.

När skolorna tackat ja till att delta skickade vi ut en blankett om samtycke som elevernas vårdnadshavare fick fylla i om de samtyckte till att barnen deltog i studien. Eftersom barnen är under 15 år krävdes vårdnadshavares samtycke för att de skulle kunna delta i studien (Vetenskapsrådet 2012:9). För att uppfylla informationskravet och samtyckeskravet för barnen åkte vi personligen till skolorna och informerade eleverna om undersökningen och förklarade att de själva fick välja om de ville delta. Då individskyddskravet är särskilt viktigt när det gäller unga människor (Svedmark 2012:109) betonade vi för eleverna att undersökningen är helt anonym och att enkäten inte är ett test som kommer påverka deras skolbetyg. Angående nyttjandekravet förklarade vi även att materialet bara skulle komma att användas till uppsatsen (Vetenskapsrådet 2012:14). Under tiden som eleverna fyllde i enkäten fanns vi tillgängliga för frågor och vägledning, och efter att de hade fyllt i enkäten svarade vi på frågor och tankar som de hade kring innehållet i enkäten.

7 Arbetsfördelning

I skrivprocessen har vi dels valt att fördela styckena mellan oss och arbetat på skilda håll och dels arbetat tillsammans. För att arbetet ska hålla samma kvalitet och ha en röd tråd som går genom hela arbetet så satt vi oftast tillsammans och skrev och kunde diskutera arbetet under

tiden. Sedan omformulerade och omstrukturerade vi så att texterna passade in med resten av uppsatsen. Vi gjorde detta för att vi ville ha ett liknande språk genom hela uppsatsen och att vi båda skulle vara delaktiga i varje del av uppsatsen, även fast vi båda inte var lika aktiva i alla delar. Valet att fördela har både berott på att vara effektiva och att vi har varit olika mycket intresserade i olika delar av uppsatsen. Det mesta har vi gjort tillsammans och allt har skrivits med samtycke från den andre.

8 Resultat

Den hypotes vi hade innan vi genomförde undersökningen var att barn som representerar det högsta ekonomiska området i vårt urval skulle visa mest kunskap om sina rättigheter och att det finns ett signifikant samband mellan ekonomisk bakgrund och barns kunskap om sina rättigheter. Då vi presenterar resultaten av enkätundersökningen kommer vi därför mestadels att visa tabeller och diagram som jämför inkomstområdena med varandra för att det tydligt ska framgå hur respondenterna har svarat och om det finns några signifikanta samband. Eftersom vi inte har lika många respondenter från varje inkomstområde kommer resultaten att visas i procent. Tabell 1 nedan visar hur svarsfrekvensen ser ut från vardera ekonomiska område i antal och procent.

Tabell 1. Antal enkätsvar från olika inkomstområden

	Frequency	Percent
Valid Inkomstområde 1	41	46,6
Inkomstområde 2	27	30,7
Inkomstområde 3	20	22,7
Total	88	100,0

Tabell 2. Andel med utländsk respektive svensk bakgrund i de olika områdena

		Utländsk bakgrund	Svensk bakgrund	Total
Område	Inkomstområde 1	37 90,2%	4 9,8%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	3 11,1%	24 88,9%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	0 0,0%	20 100,0%	20 100,0%
Total		40 45,5%	48 54,5%	88 100,0%

Tabell 2 visar hur stor andel som har utländsk respektive svensk bakgrund i de olika inkomstområdena. Av alla barn som har svarat på vår enkät har 45,5 % utländsk bakgrund, men andelen med utländsk bakgrund i hela Helsingborgs kommun åldrarna 5-14 år är ungefär 30 % (SCB 2015b). Detta tyder på att sammansättningen inte ser likadan ut i vårt urval som i hela undersökningspopulationen.

8.1 Aktörer för barns rättigheter

Nedan följer resultaten för hur barnens kunskaper ser ut när det kommer till kunskaper om Barnkonventionen, BRIS och Barnombudsmannen. Det är enkätfrågorna 5-11 och 32-33 som vi redovisar här, vilka mäter om barnen har kunskaper om barns rättigheter i stort. Att känna till vilka organisationer och myndigheter som arbetar med barns rättigheter tyder på allmänna kunskaper om vad barns rättigheter innebär. Dessutom står det i artikel 42 i Barnkonventionen att konventionsstaterna har en skyldighet att informera såväl vuxna som barn om konventionens innehåll.

Diagram 1. Känner du till Barnkonventionen?

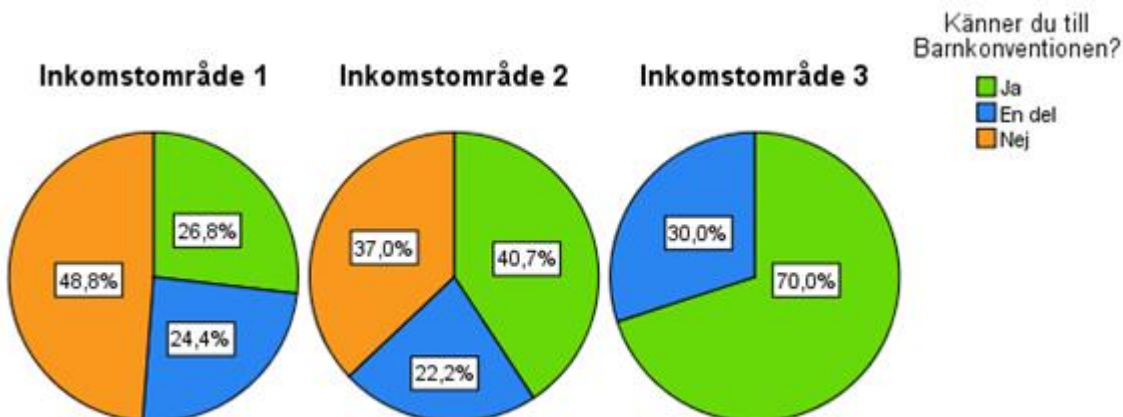

Diagram 1 visar hur stor andel av barnen som känner till Barnkonventionen. I inkomstområde 3 är det störst andel som har svarat “Ja” och ingen som har svarat “Nej”. Däremot är det nästan 50 % som har svarat “Nej” i inkomstområde 1, och 37 % i inkomstområde 2. Andelen som svarat “Ja” är större ju högre inkomst området har, och tvärtom när det gäller hur många som har svarat “Nej”. Ungefär lika stor andel har svarat alternativet “En del” i alla tre områdena.

Tabell 3. Känner du till Barnkonventionen med chi2-test

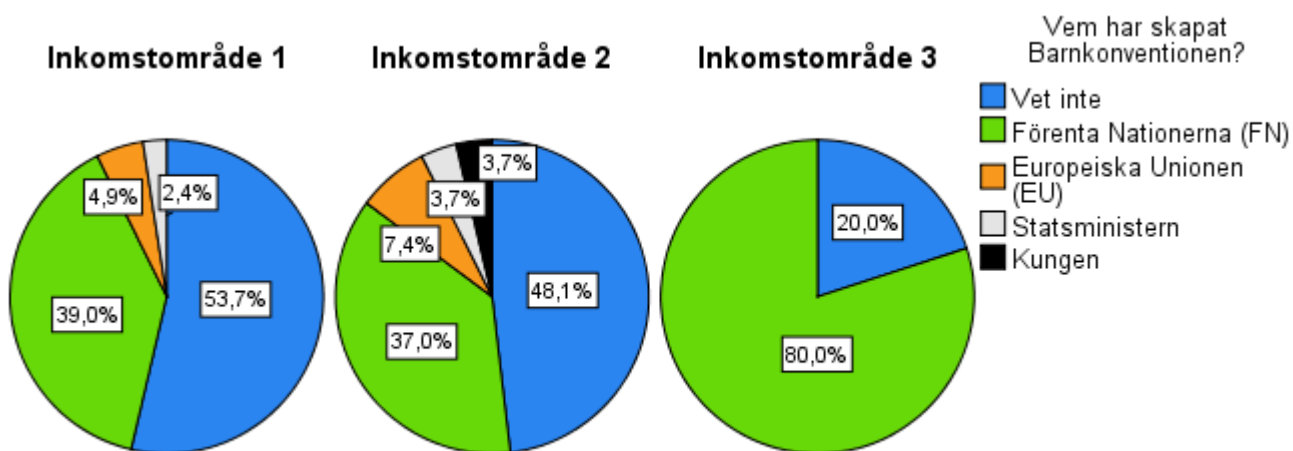
		Känner du till Barnkonventionen?			Total
		Ja	En del	Nej	
Område	Inkomstområde 1	11 26,8%	10 24,4%	20 48,8%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	11 40,7%	6 22,2%	10 37,0%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	14 70,0%	6 30,0%	0 0,0%	20 100,0%
Total		36 40,9%	22 25,0%	30 34,1%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,896 ^a	4	,003
Likelihood Ratio	21,939	4	,000
Linear-by-Linear Association	14,141	1	,000
N of Valid Cases	88		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,00.

Vi gjorde ett chi2-test på frågan om barnen kände till Barnkonventionen, och tabell 3 visar att p-värdet hamnade på 0,003 (0,3 %). Inga av de förväntade värdena är mindre än 5, vilket styrker att chi2-testet är tillförlitligt. Då p-värdet är under 5 % innebär det att det finns ett signifikant samband (Wahlgren 2012:122). Tabellen visar därmed att det finns ett samband mellan det inkomstområde barnen tillhör och hur stora kunskaper de har om Barnkonventionen. Ju högre genomsnittlig förvärvsinkomst som det ekonomiska området har, desto bättre kunskaper har barnen om Barnkonventionen.

Diagram 2. Vem har skapat Barnkonventionen?

På frågan om vem som har skapat Barnkonventionen visar diagram 2 att flest elever i inkomstområde 3 visste att svaret är "FN". Inkomstområde 1 och 2 har svarat relativt lika på denna fråga, 39 respektive 37 % svarade "FN". Ungefär 50 % har svarat "Vet inte" i inkomstområde 1 och 2, och 20 % i inkomstområde 3. På dessa två enkätfrågor är det alltså barnen i inkomstområde 3 som har visat sig ha störst kunskaper.

Tabell 4. Vem har skapat Barnkonventionen med chi2-test

		Vem har skapat Barnkonventionen?		Total
		Rätt svar	Inte rätt svar	
Område	Inkomstområde 1	16 39,0%	25 61,0%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	10 37,0%	17 63,0%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	16 80,0%	4 20,0%	20 100,0%
Total		42 47,7%	46 52,3%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,831 ^a	2	,004
Likelihood Ratio	11,355	2	,003
Linear-by-Linear Association	7,110	1	,008
N of Valid Cases	88		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,55.

Även på frågan om vem som har skapat Barnkonventionen finns det ett signifikant samband mellan barnens kunskaper i de olika inkomstområdena (tabell 4). P-värdet hamnade här på 0,4 %, vilket är långt under 5 %.

Diagram 3. Känner du till organisationen BRIS?

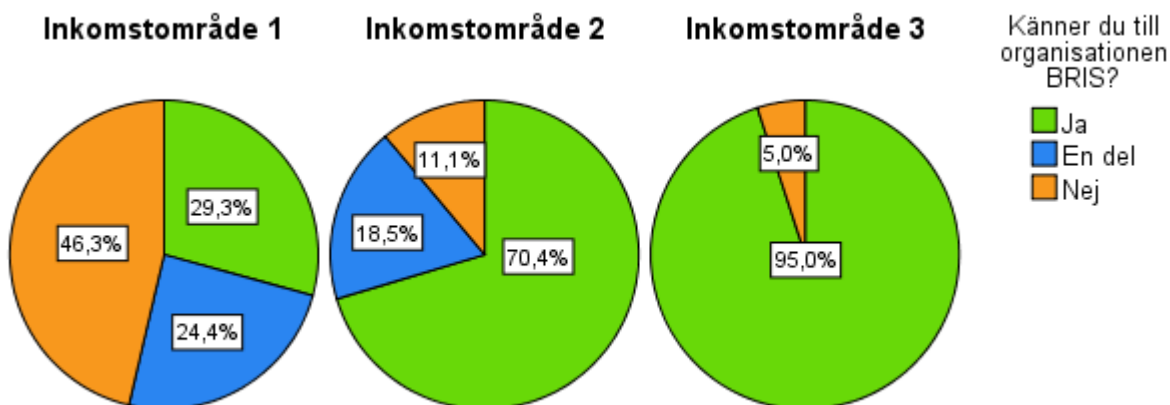
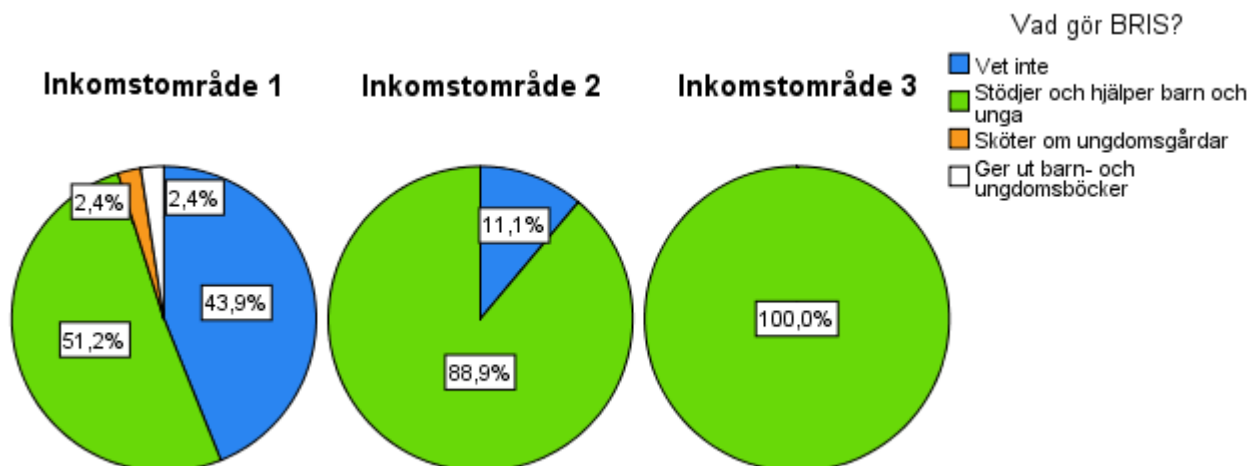

Diagram 4. Vad gör BRIS?

Vi upptäckte en tydlig skillnad mellan inkomstområdena när det gäller barns kunskaper om organisationen BRIS. I inkomstområde 3 kände fler barn till BRIS än i inkomstområde 1 och 2, vilket framgår av diagram 3. Diagram 4 visar att samtliga elever i inkomstområde 3 svarade att BRIS “Stödjer och hjälper barn och unga”, vilket också är det rätta svaret. Ungefär hälften av eleverna kunde det rätta svaret i inkomstområde 1, och nästan 90 % i inkomstområde 2.

Tabell 5. Känner du till organisationen BRIS med chi2-test

		Känner du till organisationen BRIS?			Total
		Ja	En del	Nej	
Område	Inkomstområde 1	12 29,3%	10 24,4%	19 46,3%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	19 70,4%	5 18,5%	3 11,1%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	19 95,0%	0 0,0%	1 5,0%	20 100,0%
Total		50 56,8%	15 17,0%	23 26,1%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	28,377 ^a	4	,0000105
Likelihood Ratio	33,059	4	,000
Linear-by-Linear Association	23,739	1	,000
N of Valid Cases	88		

a. 2 cells (22,2%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,41.

Då vi gjorde ett chi2-test på frågan om barnen kände till BRIS fann vi att det fanns ett signifikant samband då p-värdet var 0,001 % (tabell 5). Testet visar dock att 22,2 % har för lågt förväntat värde, vilket gör att det här testet är på gränsen till att vara tillförlitligt. Trots detta kan vi dra slutsatsen att det finns ett signifikant samband med tanke på hur lågt p-värdet är. Detta innebär således att det finns ett signifikant samband mellan inkomstområde och huruvida barnen känner till BRIS eller inte.

Tabell 6. Vad gör BRIS med chi2-test

		Vad gör BRIS?		Total
		Rätt svar	Inte rätt svar	
Område	Inkomstområde 1	21 51,2%	20 48,8%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	24 88,9%	3 11,1%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	20 100,0%	0 0,0%	20 100,0%
Total		65 73,9%	23 26,1%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,124 ^a	2	,00003
Likelihood Ratio	25,458	2	,000
Linear-by-Linear Association	19,261	1	,000
N of Valid Cases	88		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,23.

Även på denna fråga hittar vi ett signifikant samband då p-värdet är 0,003 %, och inget av de förväntade värdena är under 5 (tabell 6). Detta innebär med andra ord att det finns ett starkt samband mellan vilket inkomstområde barnen tillhör och vilka kunskaper de har om vad BRIS arbetar med.

Diagram 5. Vad står förkortningen BRIS för?

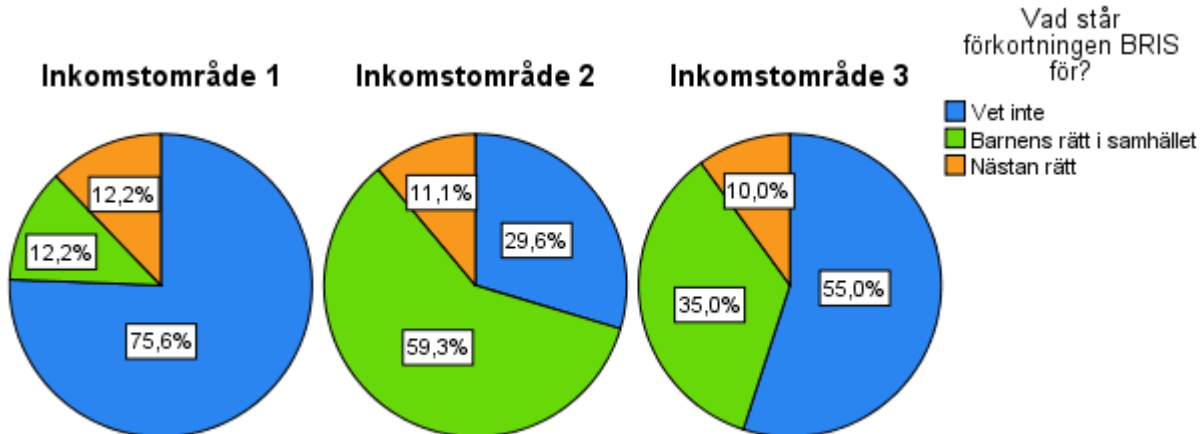
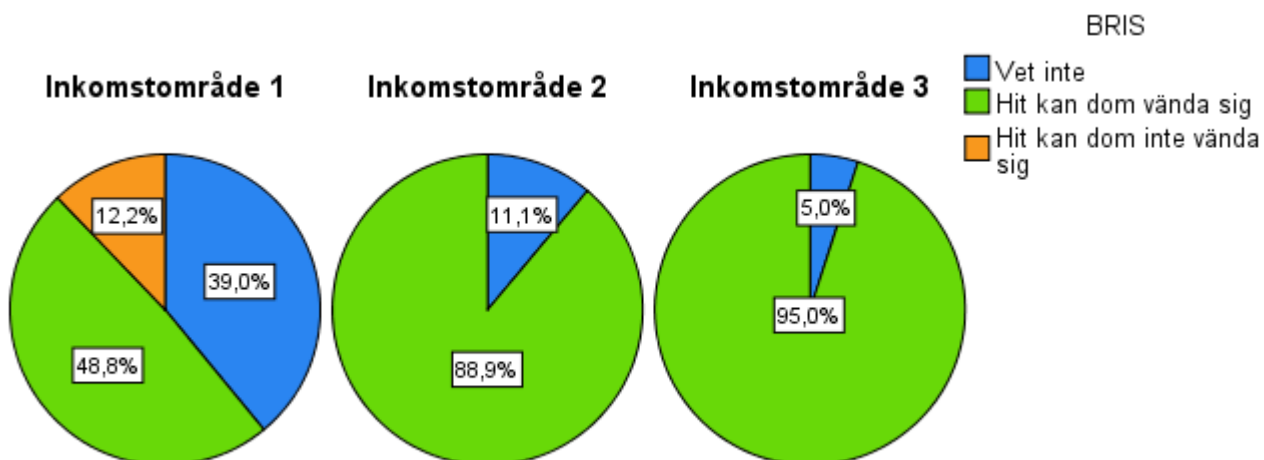

Diagram 6. Kan barn och unga vända sig till BRIS när deras rättigheter kränks?

På frågan om vad förkortningen BRIS står för så skiljer sig resultaten åt från de andra frågorna om BRIS, diagram 6 visar att det var eleverna från inkomstområde 2 som hade flest rätta svar, nästan 60 %, följt av inkomstområde 3 med 35 %. Hur många respondenter som vet att barn och unga kan vända sig till BRIS är ungefär lika många som vet vad BRIS arbetar med (diagram 6).

Tabell 7. Vad står förkortningen BRIS för med chi2-test

		Vad står förkortningen BRIS för?		Total
		Rätt svar	Inte rätt svar	
Område	Inkomstområde 1	5 12,2%	36 87,8%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	16 59,3%	11 40,7%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	7 35,0%	13 65,0%	20 100,0%
Total		28 31,8%	60 68,2%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,742 ^a	2	,00023
Likelihood Ratio	17,285	2	,000
Linear-by-Linear Association	6,135	1	,013
N of Valid Cases	88		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,36.

Chi2-testet på frågan om vad förkortningen BRIS står för visar ett p-värde på 0,023 % (tabell 7), och därmed finns det ett signifikant samband mellan barnens kunskaper och det ekonomiska de tillhör. Sammanfattningsvis uppvisade inkomstområde 3 högst kunskap vid samtliga frågor som gällde Barnkonventionen och BRIS. Snittet för att svara rätt på dessa frågor låg på 31,7 % för inkomstområde 1, 59,3 % för inkomstområde 2 och 76 % för inkomstområde 3.

Av detta resultat kan vi se att det finns ett signifikant samband mellan ekonomisk bakgrund och kunskaper om Barnkonventionen och BRIS. Barnen i inkomstområde 3, det område med högst genomsnittlig inkomst, är de som har störst kunskaper angående dessa frågor. I och med att det finns ett samband kan vi anta att ekonomisk bakgrund har ett förklaringsvärde när det kommer till hur stora kunskaper barnen har om Barnkonventionen och BRIS. Vår hypotes om att barn från ett område med högre förvärvsinkomst också har mest kunskaper om sina rättigheter bekräftas därmed. Ett undantag är dock frågan "Vad står förkortningen BRIS för?", där barnen i inkomstområde 2 var de som bäst kunde svaret. På den frågan finns en signifikant skillnad mellan områdena, men det var inte det område med högst förvärvsinkomst som hade

bäst resultat. Vad detta beror på kan vi inte med säkerhet veta, men det skulle exempelvis kunna vara en lärareffekt.

Det är rimligt att anta att de elever som har störst kunskaper om rättigheter också har störst möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda. Barn som känner till Barnkonventionen och BRIS och vet att de kan vända sig till BRIS om deras rättigheter blir kränkta har makt att förändra sin situation som andra barn inte har. Att ha kunskaper om BRIS blir därmed viktigt eftersom det ökar livskvaliteten och möjligheterna att få sina rättigheter uppfyllda.

Tre enkätfrågor handlade om Barnombudsmannen. Av samtliga respondenter var det 6,8 % som svarade "Ja" på frågan om de kände till Barnombudsmannen, och majoriteten svarade "Nej". Av alla respondenter var det dock 25 % som kryssade i rätt alternativ på frågan om vad Barnombudsmannen gör, medan de flesta svarade "Vet inte". Att så många som 25 % kryssade rätt kan bero på att det var en fråga med alternativ och respondenterna kan ha svarat det alternativet de ansåg var mest rimligt istället för att svara "Vet inte". Skillnaderna mellan områdena var marginella, (se tabell 1 och 2 i bilaga 2). Däremot var det desto fler som svarade att barn och unga kan vända sig till Barnombudsmannen om deras rättigheter inte uppfylls. 41,5 % i inkomstråde 1, 70,4 % i inkomstråde 2 och 55 % i inkomstråde 3 (se diagram 3 i bilaga 2). Detta skulle kunna bero på att myndighetens namn avslöjar att Barnombudsmannen är ett ombud för barn, och att respondenterna därför förmodade att det går att vända sig till Barnombudsmannen om rättigheterna kränks.

Tabell 8. Känner du till myndigheten Barnombudsmannen med chi2-test

		Känner du till myndigheten Barnombudsmannen?		Total
		Ja eller en del	Nej	
Område	Inkomstområde 1	9 22,0%	32 78,0%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	10 37,0%	17 63,0%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	6 30,0%	14 70,0%	20 100,0%
Total		25 28,4%	63 71,6%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,854 ^a	2	,396
Likelihood Ratio	1,848	2	,397
Linear-by-Linear Association	,764	1	,382
N of Valid Cases	88		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,68.

Tabell 9. Vad gör Barnombudsmannen med chi2-test

		Vad gör Barnombudsmannen?		Total
		Rätt svar	Inte rätt svar	
Område	Inkomstområde 1	9 22,0%	32 78,0%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	8 29,6%	19 70,4%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	5 25,0%	15 75,0%	20 100,0%
Total		22 25,0%	66 75,0%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,512 ^a	2	,774
Likelihood Ratio	,506	2	,776
Linear-by-Linear Association	,147	1	,701
N of Valid Cases	88		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,00.

I tabell 8 framgår att de flesta barn inte känner till Barnombudsmannen, oavsett vilket inkomstområde de tillhör. P-värdet är 39,6 %, vilket innebär att det inte finns något signifikant samband mellan inkomstområde och kunskap om Barnombudsmannen. Likaså finns det inget samband mellan inkomstområdena när det kommer till frågan om vad Barnombudsmannen arbetar med. Tabell 9 visar att p-värdet är 77,4 %. Resultaten på frågorna om Barnombudsmannen visade således att barnen hade bristfälliga kunskaper om Barnombudsmannen, troligtvis på grund av att det är en myndighet som agerar på politisk nivå och inte vänder sig direkt till barn som exempelvis BRIS gör.

8.2 Rättigheter i skolan

Flera frågor i enkäten berör rättigheter som ska informeras och tillgodoses av skolan. I tabeller och diagram tar vi upp följande rättigheter ur Barnkonventionen: rätten att gå i skolan (artikel 28 genom enkätfråga 23), rätten till gratis skolgång (artikel 28 genom enkätfråga 16) samt rätten att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet (artikel 12 genom enkätfråga 15). Vi tar även upp frågan om barnen anser att de pratar om barn och ungas rättigheter i skolan och hemma (enkätfråga 12 och 13) och avslutningsvis frågan om rätt till modersmålsundervisning (artikel 29 genom enkätfråga 24).

Diagram 7. Är det en rättighet att gå i skolan?

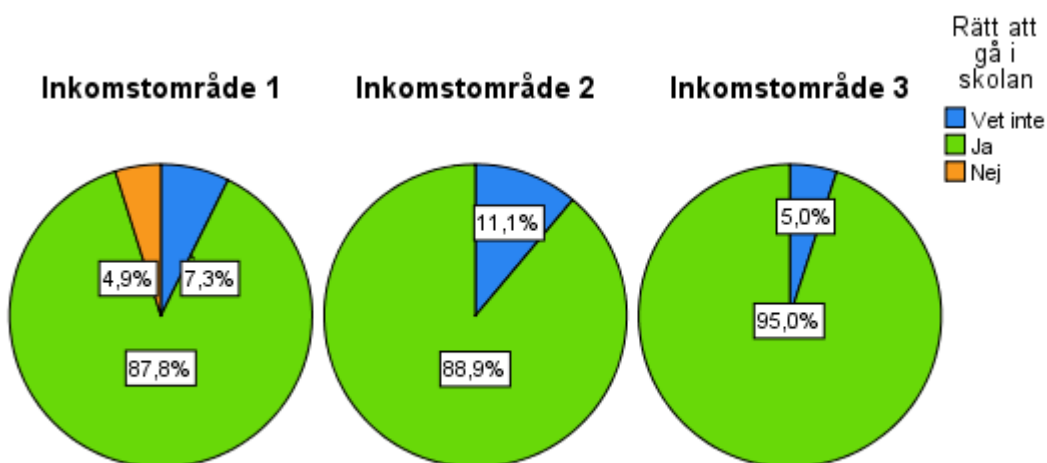
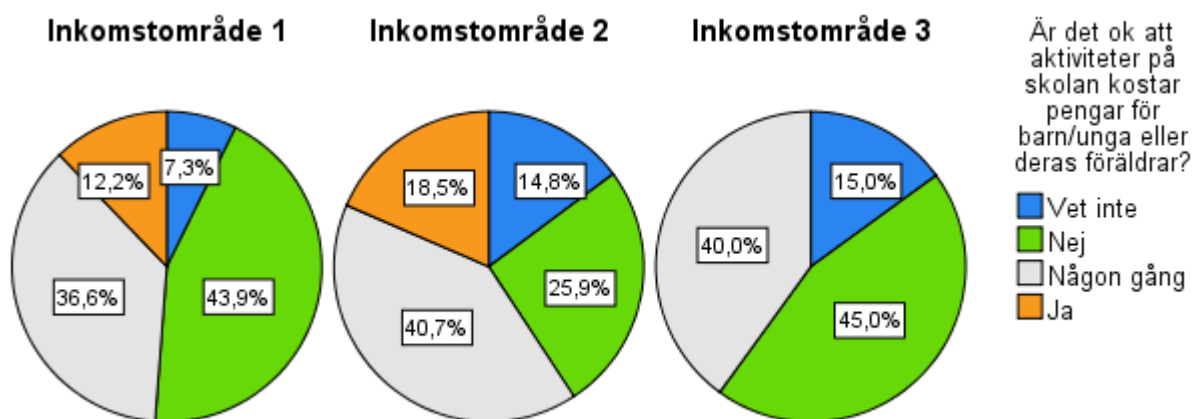

Diagram 7 visar att fler barn i inkomstområde 3 vet att det är en rättighet att gå i skolan. Det vanligaste svaret är "Ja" i alla inkomstområden och det är endast i inkomstområde 1 som

svaret “Nej” har valts. I inkomstområde 2 valde 11,1 % alternativet “Vet inte” medan endast 7,3 % i inkomstområde 1 och 5 % i inkomstområde 3 valde det svaret. På denna enkätfråga var det alltså barnen i inkomstområde 3 som har visat sig ha störst kunskaper, men skillnaderna mellan de ekonomiska områdena var väldigt små och i samtliga områden kände majoriteten av barnen till att det är en rättighet att få gå i skolan.

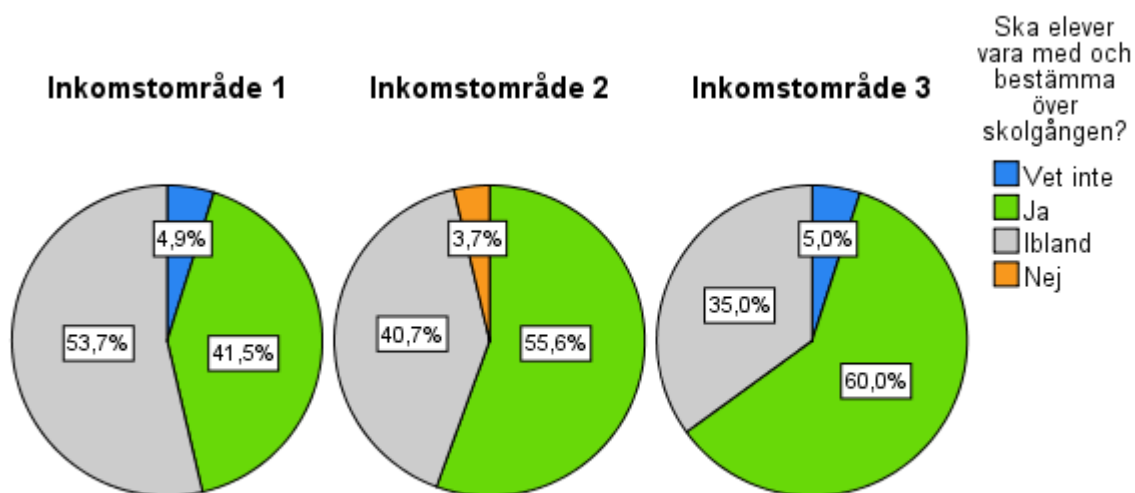
Diagram 8. Är det ok att aktiviteter på skolan kostar pengar för barn/unga eller deras föräldrar?

På frågan “Är det ok att aktiviteter på skolan kostar pengar för barn/unga eller deras föräldrar?” var det färre än hälften av eleverna i respektive inkomstområde som svarade alternativet “Nej”. Ungefär hälften i inkomstområdena 1 och 2 svarade antingen “Ja” eller “Någon gång”. I inkomstområde 3 svarade ingen “Ja” och 29,4 % svarade “Någon gång”. Det var fler i inkomstområde 2 och 3 som svarade “Vet inte” än i inkomstområde 1. Vad gäller denna fråga hade vi vissa förväntningar på resultatet, vi trodde att resultatet skulle säga emot vår hypotes. Vi hade en tanke om att ju högre förvärvsinkomst området har, desto högre är möjligheten att vårdnadshavarna till barnen har råd att lägga pengar på aktiviteter via skolan. Således förväntade vi oss att fler respondenter i inkomstområde 3 skulle svara alternativet “Ja” eller “Ibland”. Därför är det intressant att se att inkomstområde 3 är det område där störst andel känner till rätten till gratis skolgång. 45 % svarade att det inte är ok, och ingen svarade att det är ok att aktiviteter kostar pengar. Den mest utmärkande skillnaden mellan områdena är hur stor andel av barnen som har svarat alternativet “Ja” i de olika områdena. I övrigt är marginalerna mellan områdena inte särskilt framträdande, men vi kan ändå se att barnen i inkomstom-

råde 3 är de som bäst känner till rättigheten om gratis skolgång, vilket styrker vår ursprungliga hypotes om att barn från den högsta ekonomiska gruppen har störst kunskaper. Generellt var denna fråga ganska svår för eleverna att svara på, kanske för att det är en omdiskuterad fråga där många har olika åsikter.

Diagram 9. Ska elever vara med och bestämma över skolgången?

I frågan om elever ska vara med och bestämma över skolgången så svarade 60 % av respondenterna i inkomstområde 3 och 55,6 % i inkomstområde 2 alternativet "Ja". I inkomstområde 1 svarade mindre än hälften "Ja", endast 41,5 %. Det går att urskilja ett mönster i svaren i diagram 9. Svartfrekvensen för "Ja" är högst i inkomstområde 3 och lägst i inkomstområde 1. Svartalternativen "Nej" och "Vet inte" ligger på ungefär samma procenttal, mellan 3,7 % och 5 %. Det är alltså fler i inkomstområde 3 som vet att elever ska få möjlighet att delta i beslut som berör deras skolgång. Det går att anta att det finns respondenter som har besvarat frågan utifrån hur *de* anser att *de* får vara med och bestämma. Anledningen till resultaten kan i så fall vara att eleverna i inkomstområde 3 upplever att de har mer att säga till om angående sin skolgång än eleverna i de andra områdena. Detta tyder på att elever i inkomstområde 3 har större makt över sin skolgång.

Diagram 10. Pratar ni om barns rättigheter i hemmet respektive i skolan?

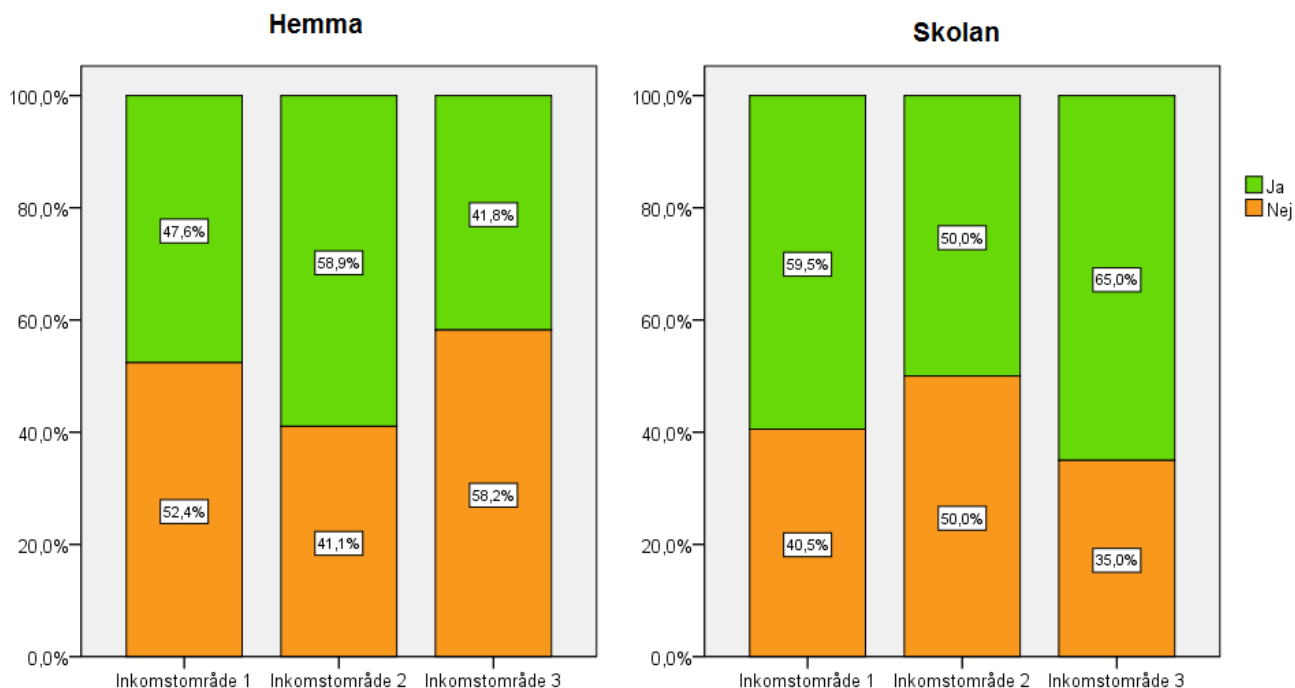
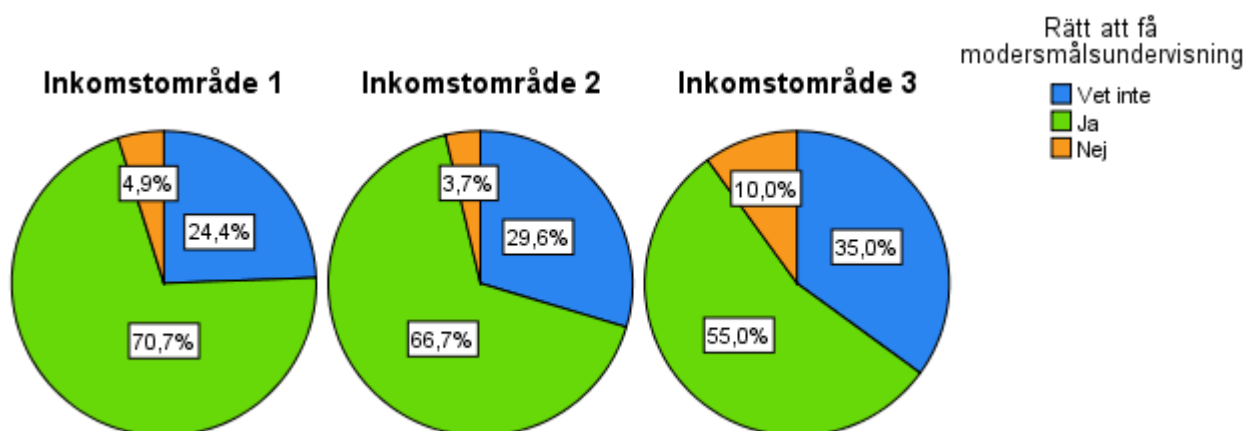

Diagram 10 ovan visar att barn i inkomstområde 3 oftare pratar om barns rättigheter i skolan än vad barn från inkomstområde 1 och 2 gör. Därefter kommer inkomstområde 1 där 59,5 % har svarat “Ja, ofta” eller “Ja, ibland”, och motsvarande siffra för inkomstområde 2 är 50 %. Det ser dock annorlunda ut när det kommer till att prata om rättigheter hemma. 58,9 % i inkomstområde 2 pratar ofta eller ibland om rättigheter hemma, 47,6 % i inkomstområde 1 och 41,8 % i inkomstområde 3.

Vår hypotes var att barnen skulle prata mer om rättigheter i det ekonomiska område där barnen har störst kunskaper om rättigheter, det vill säga att barnen har lärt sig mer om sina rättigheter genom att prata om dem. Enligt vår hypotes borde inkomstområde 3 vara det område som mest pratar om barns rättigheter. Det var visserligen 65 % i inkomstområde 3 som anser att de pratar om barns rättigheter i skolan ofta eller ibland, vilket är det högsta procenttalet, men skillnaderna är relativt små, och därför kan vi inte dra slutsatsen att barnens kunskaper i inkomstområde 3 beror på att skolan satsat på undervisning om barns rättigheter. Det är dessutom färre i inkomstområde 3 som pratar om rättigheter hemma än i de andra områdena. Ekonomisk bakgrund kan således inte ses som en förklarande variabel för hur ofta barn pratar om rättigheter hemma eller i skolan.

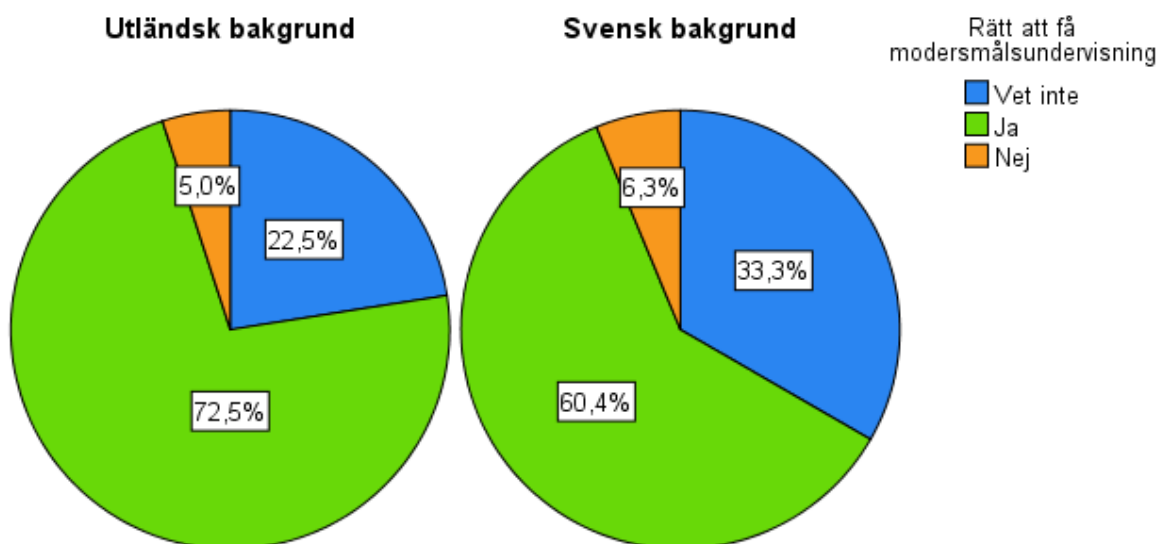
Värt att nämna är även att det inte endast är *hur ofta* barn pratar om rättigheter som har betydelse för hur mycket de kan om sina rättigheter. Det kan även handla om *på vilket sätt* de pratar om rättigheter hemma, på vilket sätt som skolorna lär eleverna om rättigheter eller vilka rättigheter som diskuteras. Det är möjligt att det är de rättigheter som blir kränkta eller de rättigheter som barnen i fråga har störst behov av som oftast kommer på tal och diskuteras, både hemma och i skolan.

Diagram 11. Är det en rättighet att få modersmålsundervisning?

En enkätfråga vars resultat skiljer sig från de övriga är frågan om rätten till modersmålsundervisning. Det vi kan se i diagram 11 är att kunskap om rätt till modersmålsundervisning är högre i inkomstområde 1 än inkomstområde 2 och 3. Med andra ord har barnen högre kunskaper desto lägre förvärvsinkomsten är, vilket inte motsvarar vår hypotes. Det går att se att de flesta elever visste att modersmålsundervisning är en rättighet, i inkomstområde 3 var det 45 % som inte visste eller svarade att det inte var en rättighet, 33,3 % ur inkomstområde 2 samt färre än 30 % av eleverna i inkomstområde 1 svarade "Vet inte" eller "Nej". När vi undersöker ifall det finns ett signifikant samband ser vi att p-värdet ligger på 47,5 % (bilaga 2 tabell 1). Detta innebär att det inte finns något samband mellan inkomstområde och kunskap om rätt till modersmålsundervisning, men det är likväl ett intressant resultat eftersom inkomstområde 3 har högst procenttal på majoriteten av de tidigare frågor, men på denna fråga är det istället inkomstområde 1.

Diagram 12. Rätt att få modersmålsundervisning utifrån utländsk respektive svensk bakgrund

Om vi bortser från ekonomiskt område och endast ser om utländsk respektive svensk bakgrund kan vara en förklaring till barns kunskap om rätt till modersmålsundervisning ser vi att 72,5 % av alla barn med utländsk bakgrund visste att modersmålsundervisning är en rättighet, medan motsvarande siffra hos barnen med svensk bakgrund var 60,4 % (diagram 12). Något fler barn med svensk bakgrund har svarat alternativet "Vet inte" jämfört med barnen med utländsk bakgrund.

Det är större möjlighet att barn med utländsk bakgrund är berättigade eller har modersmålsundervisning jämfört med barn med svensk bakgrund. Som vi nämnde ovan är det rimligt att anta att det oftast är de rättigheter som är aktuella för barnen i fråga som diskuteras i skolan eller hemma, och rätten till modersmålsundervisning kan vara en rättighet som barn med utländsk bakgrund är i behov av. Detta kan således vara en förklaring till varför fler med utländsk än svensk bakgrund kunde svaret på frågan. Det faktum att många barn med utländsk bakgrund visste svaret kan även ha att göra med de kunskaper som de har fått från sin familj och släktingar där kanske någon annan också har eller har haft modersmålsundervisning.

8.3 Levnadsstandard

Under denna rubrik kommer vi att behandla enkätfrågorna om ålder och rätten till bostad, mat, kläder och sjukvård, det vill säga frågorna 14 och 18-20 samt 27. Dessa motsvarar artiklarna 1, 24 och 27 i Barnkonventionen.

När det kom till frågan om vid vilken ålder som barn slutar vara barn så svarade alla i inkomstområde 3 rätt svar, alternativet "18 år" (tabell 2 bilaga 2). Barnen i inkomstområde 2 var lite mer osäkra, 3,7 % svarade "Vet inte". Inkomstområde 1 var inte lika kunniga i denna fråga, endast 70,7 % svarade rätt och 21,9 % trodde att det var vid 16 eller 20 år ålder som man räknas som vuxen. De visade även större osäkerhet, 7,3 % svarade "Vet inte" på frågan.

Tabell 10. Vid vilken ålder slutar man vara barn?

		Vid vilken ålder slutar man vara barn enligt Barnkonventionen?		Total
		Rätt svar	Inte rätt svar	
Område	Inkomstområde 1	29 70,7%	12 29,3%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	26 96,3%	1 3,7%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	20 100,0%	0 0,0%	20 100,0%
Total		75 85,2%	13 14,8%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,937 ^a	2	,002
Likelihood Ratio	15,573	2	,000
Linear-by-Linear Association	11,103	1	,001
N of Valid Cases	88		

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,95.

Chi2-testet på enkätfrågan om vilken ålder man slutar vara barn (tabell 10) är inte helt och hållet tillförlitligt eftersom två förväntade värden är under 5, det vill säga 33,3 %, men i det här fallet är det likväl intressant att se p-värdet. Här är p-värdet 0,2 %, vilket visar på ett tydligt signifikant samband. I och med att p-värdet är så pass långt ifrån gränsen på 5 % kan vi

dra slutsatsen att det finns ett signifikant samband, trots att två förväntade värden är under 5. Frågan om när man slutar vara barn är för att se om barnen vet hur länge de är barn och omfattas av Barnkonventionen och barns rättigheter. Resultatet visar att inkomstområde 3 har högst kunskap om detta och har därmed bättre utsikter för att få sina rättigheter tillgodosedda längre fram, tills de fyller 18 år och inte längre omfattas av Barnkonventionen.

Enligt tabell 3 (se bilaga 2) kan 95,8 % av alla respondenter med svensk bakgrund att man slutar vara barn vid 18 års ålder, men endast 72,5 % av alla med utländsk bakgrund. Vi funderade på om utländsk/svensk bakgrund skulle kunna vara en förklarande variabel till barns kunskaper om vid vilken ålder man slutar vara barn eftersom myndighetsåldrarna kan vara olika för olika länder. P-värdet hamnade på 0,2 %, och det visade sig därmed att det finns ett signifikant samband mellan utländsk respektive svensk bakgrund och barns kunskaper om denna fråga.

Tabell 11. Tror du att följande rättigheter står i Barnkonventionen?

	Rätt till ett hem		Rätt till något att äta			Rätt till kläder			Total
	Vet inte	Ja	Vet inte	Ja	Nej	Vet inte	Ja	Nej	
Område Inkomstområde 1	2 4,9%	39 95,1%	5 12,2%	34 82,9%	2 4,9%	3 7,3%	37 90,2%	1 2,4%	41 100,0%
Inkomstområde 2	3 11,1%	24 88,9%	3 11,1%	23 85,2%	1 3,7%	3 11,1%	24 88,9%	0 0,0%	27 100,0%
Inkomstområde 3	0 0,0%	20 100,0%	1 5,0%	18 90,0%	1 5,0%	2 10,0%	17 85,0%	1 5,0%	20 100,0%
Total	5 5,7%	83 94,3%	9 10,2%	75 85,2%	4 4,5%	8 9,1%	78 88,6%	2 2,3%	88 100,0%

När det kommer till “Rätt till något att äta” kan vi se en ökning från inkomstområde 1 till 3 i kolumnen “Ja” men i övrigt är det inte särskilt stor skillnad. Det är värt att bemärka att ingen av respondenterna svarade “Nej” på “Rätt till ett hem” och endast 5,7 % svarade “Vet inte”. Svartalernativet “Ja” hade förhållandevis hög svarsfrekvens och svartalernativet “Nej” ligger under 5 % på samtliga frågor i tabell 11. Detta visar att det endast är en ringa skillnad mellan inkomstområdena när det kommer till frågor om rättigheter som gäller levnadsstandard, och att majoriteten av respondenterna har goda kunskaper om dessa rättigheter. Vid frågan om rätten att få sjukvård är skillnaden relativt liten, en stor majoritet i samtliga inkomstområden visste att sjukvård ingår bland rättigheterna i Barnkonventionen (diagram 4 i bilaga

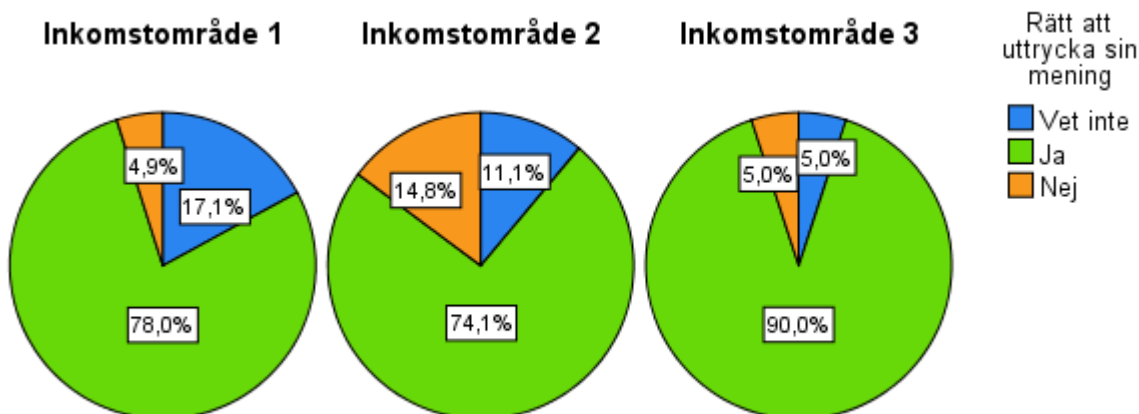
2). I inkomstområde 1 var det dock 7,3 % som svarat att sjukvård inte är en rättighet, medan ingen har gjort det i de andra inkomstområdena.

Varför kan de flesta respondenter just dessa rättigheter? Vi menar att dessa rättigheter i stort är förverkligade i Sverige och att barnen sällan möter barn som inte har dessa rättigheter uppfyllda. De flesta respondenter har nog även dessa rättigheter uppfyllda och har aldrig behövt fråga efter dem eller kräva att få dem uppfyllda. Det kan vara så att de flesta barn utifrån sina egna erfarenheter anser att det är en självklarhet att ha ett hem, mat, kläder och tillgång till sjukvård, medan andra rättigheter inte ses som lika självklara, exempelvis barns rätt till integritet som vi redogör för i kommande avsnitt. Det är nog större risk att ett barn ser en vuxen ta sig friheten att läsa barns sms än att se ett barn klädd i trasor eller se ett barn svälta.

8.4 Frihet och integritet

Barns rätt till yttrandefrihet, åsiktsfrihet, religionsfrihet, integritet och privatliv är viktiga rättigheter som tas upp i Barnkonventionen genom artiklarna 12, 13, 14 och 16. Kunskapen om dessa rättigheter mättes genom enkätfrågorna 17, 22 och 26. Här kommer vi även att hänvisa till enkätfråga 15 om elever har rätt att bestämma över sin skolgång. Resultatet presenterade vi i avsnittet om skolans roll, men går även att knyta till barns rätt till åsiktsfrihet.

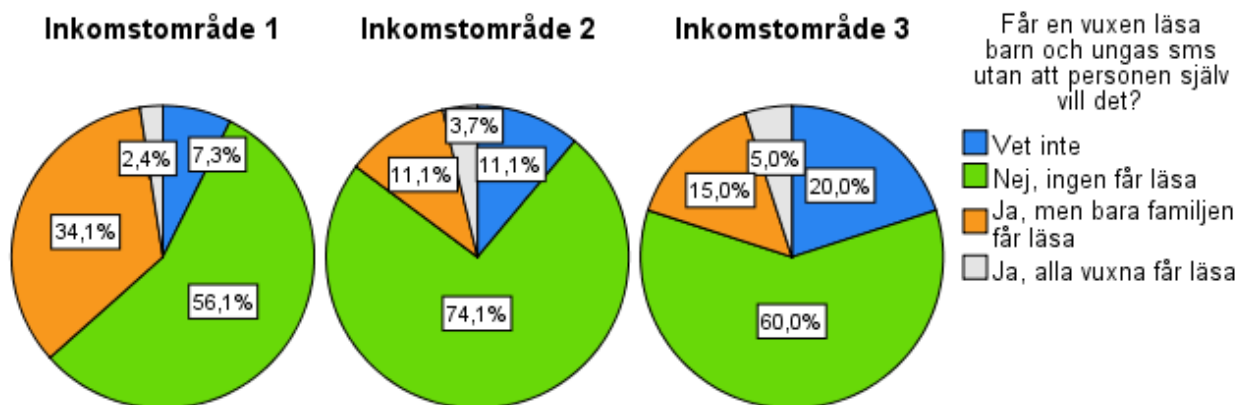
Diagram 13. Är det en rättighet att uttrycka sin mening?

På frågan om det är en rättighet att uttrycka sin mening så var det en högre andel procent som svarade "Ja" i inkomstområde 3 än i de andra områdena (diagram 13). Det är 17,1 % i

inkomstområde 1 som uppgett att de inte vet, 11,1 % i inkomstområde 2 och endast 5 % i inkomstområde 3. I inkomstområde 2 så menar 14,8 % att det inte är en rättighet, medan motsvarande resultat är cirka 5 % för de andra två inkomstområdena. Här finns inget signifikant samband (p -värde = 38,7 %, se tabell 4 i bilaga 2) men det går att urskilja en differens och att inkomstområde 3 har mer kunskap om denna fråga. Om vi går tillbaka och betraktar diagram 9 (se sidan 32) “Ska elever vara med och bestämma över skolgången” och tänker oss att alternativet “Ja” är likvärdigt med alternativet “Ja” i diagram 13 så är det fler som menar att det är en rättighet att uttrycka sin mening än som vet att elever ska vara med och bestämma över skolgången. Vi menar att dessa frågor är sammanlänkade på så sätt att elever har rätt att uttrycka sin mening i ärenden som gäller dem genom vara med och bestämma över sin skolgång. Det vi kan se här är att majoriteten av respondenterna i samtliga områden, mellan 74,1 % och 90 %, vet att det är en rättighet att uttrycka sin mening medan endast 41,5 % till 60 % vet att de ska vara med och bestämma över sin skolgång. Om vi återigen antar att respondenterna har besvarat frågan “Ska elever vara med och bestämma över skolgången” utifrån hur *de* anser att *de* får vara med och bestämma så kan deras svar, i anslutning till frågan om rätt att uttrycka sin mening, tyda på att de inte har så stor makt över sin skolgång som de skulle vilja.

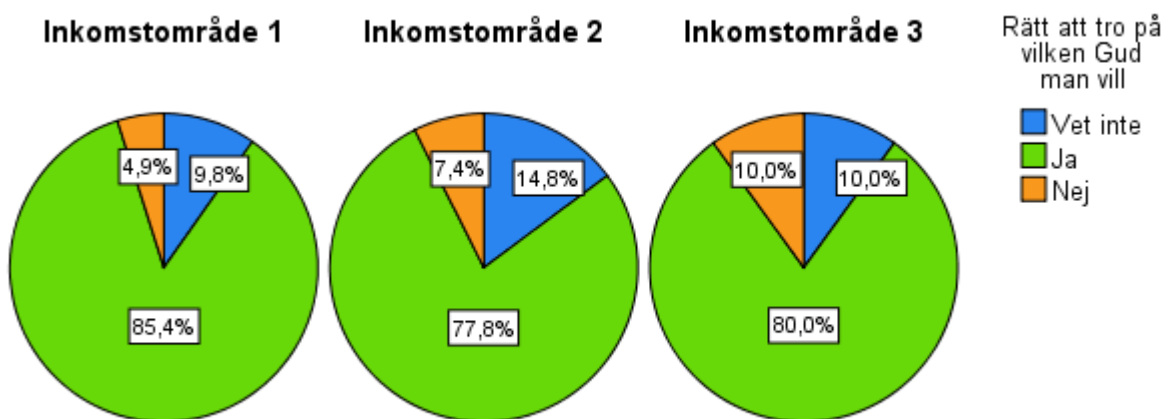
Diagram 14. Får en vuxen läsa barn och ungas sms utan att personen själv vill det?

De flesta respondenterna har vetskapen om att de har rätt att neka vuxna att läsa sms och att det innebär att ingen får läsa. I inkomstområde 1 så är det 56,1 % som svarat “Nej, ingen får läsa” och i inkomstområde 2 respektive 3 är det 74,1 % respektive 60 %. Detta resultat går emot vår hypotes eftersom inkomstområde 2 är det område som visar högst kunskap om

integritet och rätten till ett privatliv. Det är 22,7 % av alla repondenter som har svarat att det är ok så länge det bara är familjen som läser. Detta kan tolkas på så sätt att familjen är en enhet som i regel vill en gott och därför är det mer accepterat att familjen läser än någon annan vuxen. Det visar att barnen ändå vet att inte vem som helst får inkräkta på deras privatliv och att de har möjlighet att säga nej samt att detta ska respekteras.

Diagram 15. Är det en rättighet att tro på vilken Gud man vill?

På frågan om man ska få tro på vilken Gud man vill så hade barnen relativt jämbördig kunskap, mellan 77,8-85,4 % svarade "Ja". Det var fler i inkomstområde 1 som kunde svaret, följt av inkomstområde 3 och sist område 2. Det var färst i inkomstområde 1 som svarade "Nej", endast 4,9 % medan 10 % i inkomstområde 3 inte trodde att det var en rättighet. Skillnaderna mellan kunskapsnivån är dock inte så stora, men resultatet motsäger vår hypotes eftersom inkomstområde 1 visar mest kunskap om religionsfrihet. Genom att barnen vet att de har religionsfrihet så ökar deras möjligheter att utöva sin religion och deras frihet att byta religion eller tro.

8.5 Rätt att skyddas

I detta avsnitt så kommer vi ta upp de två frågorna vi hade i enkäten som berör att barn ska skyddas från att ingå barnäktenskap och delta i krig (frågorna 21 och 25). Artiklarna i Barnkonventionen som frågorna motsvarar är 16, 36 och 38.

Diagram 16. Är det en rättighet att skyddas från att delta i krig?

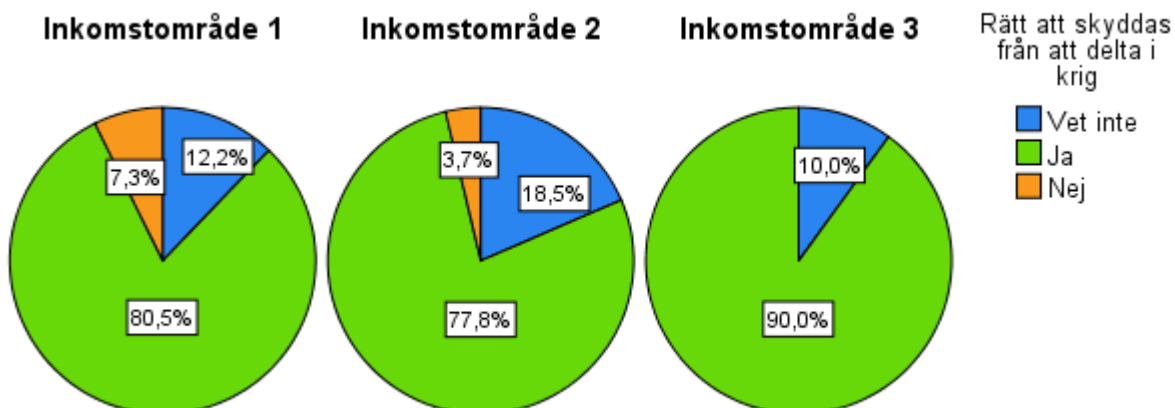
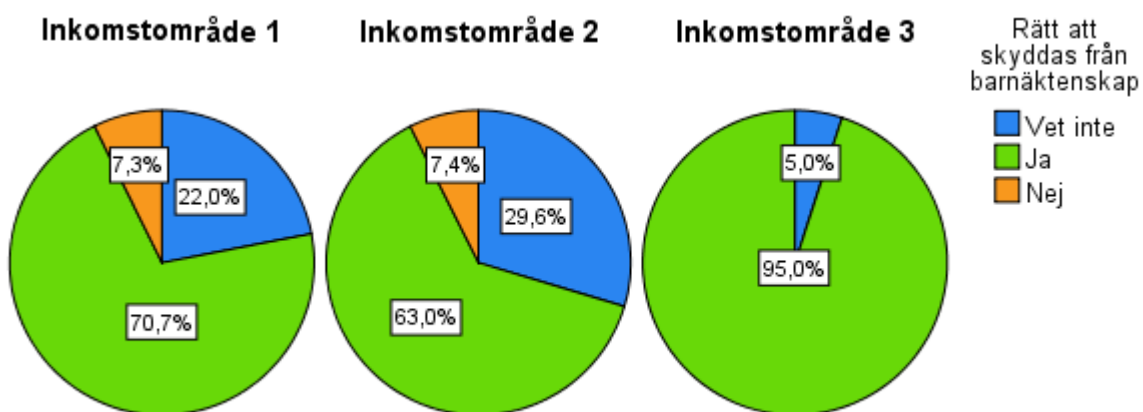

Diagram 17. Är det en rättighet att skyddas från att ingå barnäktenskap?

Det både diagram 16 och diagram 17 visar är att inkomstområde 3 har störst kännedom om vad barn har rätt att skyddas från. Det är flest som har svarat "Ja" på både rätt att skyddas från att delta i krig och att ingå i barnäktenskap. Det är ingen i inkomstområde 3 som har svarat "Nej", men 10 % är osäkra på frågan om krig och 5 % på frågan om barnäktenskap. Inkomstområde 2 var de mest osäkra och 18,5 % svarade "Vet inte" på frågan om krig och hela 29,6 % på frågan om barnäktenskap. Inkomstområde 1 ligger mittemellan inkomstområde 2 och 3 när det kommer till kunskap om vad barn har rätt att skyddas från. Det vi utläser ur detta är att barnen i inkomstområde 3 känner till dessa rättigheter väl och därmed har större möjlighet att få dem uppfyllda och skyddas från att delta i krig eller ingå i barnäktenskap.

Tabell 12. Rätt att skyddas från barnäktenskap med chi2-test

		Rätt att skyddas från barnäktenskap		Total
		Rätt svar	Inte rätt svar	
Område	Inkomstområde 1	29 70,7%	12 29,3%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	17 63,0%	10 37,0%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	19 95,0%	1 5,0%	20 100,0%
Total		65 73,9%	23 26,1%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,498 ^a	2	,039
Likelihood Ratio	8,001	2	,018
Linear-by-Linear Association	2,778	1	,096
N of Valid Cases	88		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,23.

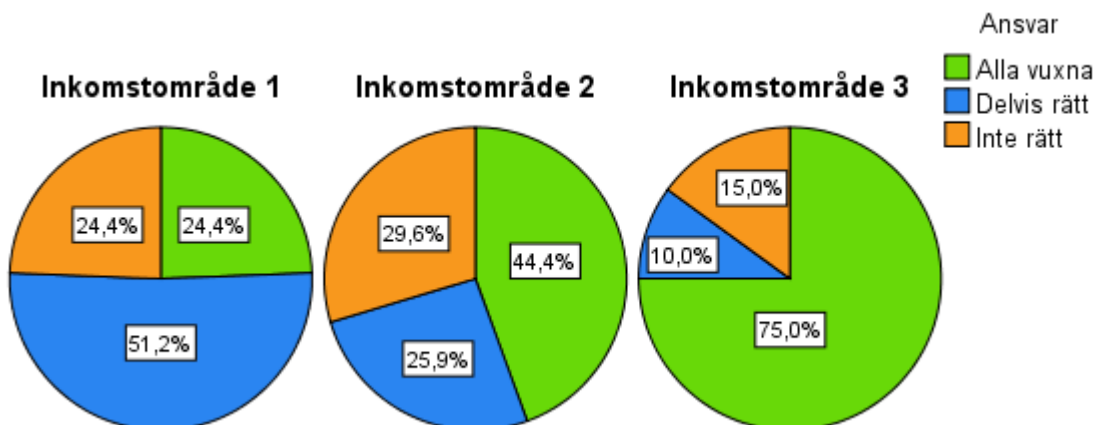
Tabell 12 visar att det finns ett statistiskt signifikant samband angående frågan om barnäktenskap och ekonomiskt område. P-värdet är 0,039 (3,9 %). Siffran är relativt nära gränsen på 5 %, vilket innebär att skillnaderna inte är lika framträdande som på exempelvis frågorna angående Barnkonventionen och BRIS, men det är likväl ett signifikant samband.

Beroende på ekonomiskt område visar barnen olika stora kunskaper om barns rätt att skyddas från barnäktenskap. Detta innebär att barn i ekonomiska områden med hög förvärvsinkomst har större möjligheter att bestrida att ingå i äktenskap som barn. På frågan om att skyddas från att delta i krig så fanns det inget signifikant samband (se tabell 5 i bilaga 2)

8.6 Om rättigheter kränks

I detta avsnitt börjar vi med att ta upp fråga 36, "Vem ansvarar för att barn och unga ska få sina rättigheter uppfyllda?" för att sedan gå in på resultaten av frågorna om vart barn kan vända sig om rättigheter kränks, frågorna 28-35.

Diagram 18. Vem har ansvar för att barns rättigheter uppfylls?

Här kan man se att de flesta i inkomstområde 1 har svarat delvis rätt, det vill säga att 51,2 % har svarat något av alternativen som ingår i den kategorin (se avsnittet "Bearbetning empiri"). 25,9 % i inkomstområde 2 har svarat delvis rätt och endast 10 % i inkomstområde 3. Inkomstområde 3 utmärker sig med 75 % som svarade rätt medan strax under hälften i inkomstområde 2 svarade rätt. I inkomstområde 1 kunde endast 24,4 % rätt svar.

Tabell 13. Vem har ansvar för att barns rättigheter uppfylls med chi2-test

		Vem har ansvar			Total
		Alla vuxna	Delvis rätt	Inte rätt	
Område	Inkomstområde 1	10	21	10	41
		24,4%	51,2%	24,4%	100,0%
	Inkomstområde 2	12	7	8	27
		44,4%	25,9%	29,6%	100,0%
	Inkomstområde 3	15	2	3	20
		75,0%	10,0%	15,0%	100,0%
Total		37	30	21	88
		42,0%	34,1%	23,9%	100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,743 ^a	4	,002
Likelihood Ratio	17,275	4	,002
Linear-by-Linear Association	7,058	1	,008
N of Valid Cases	88		

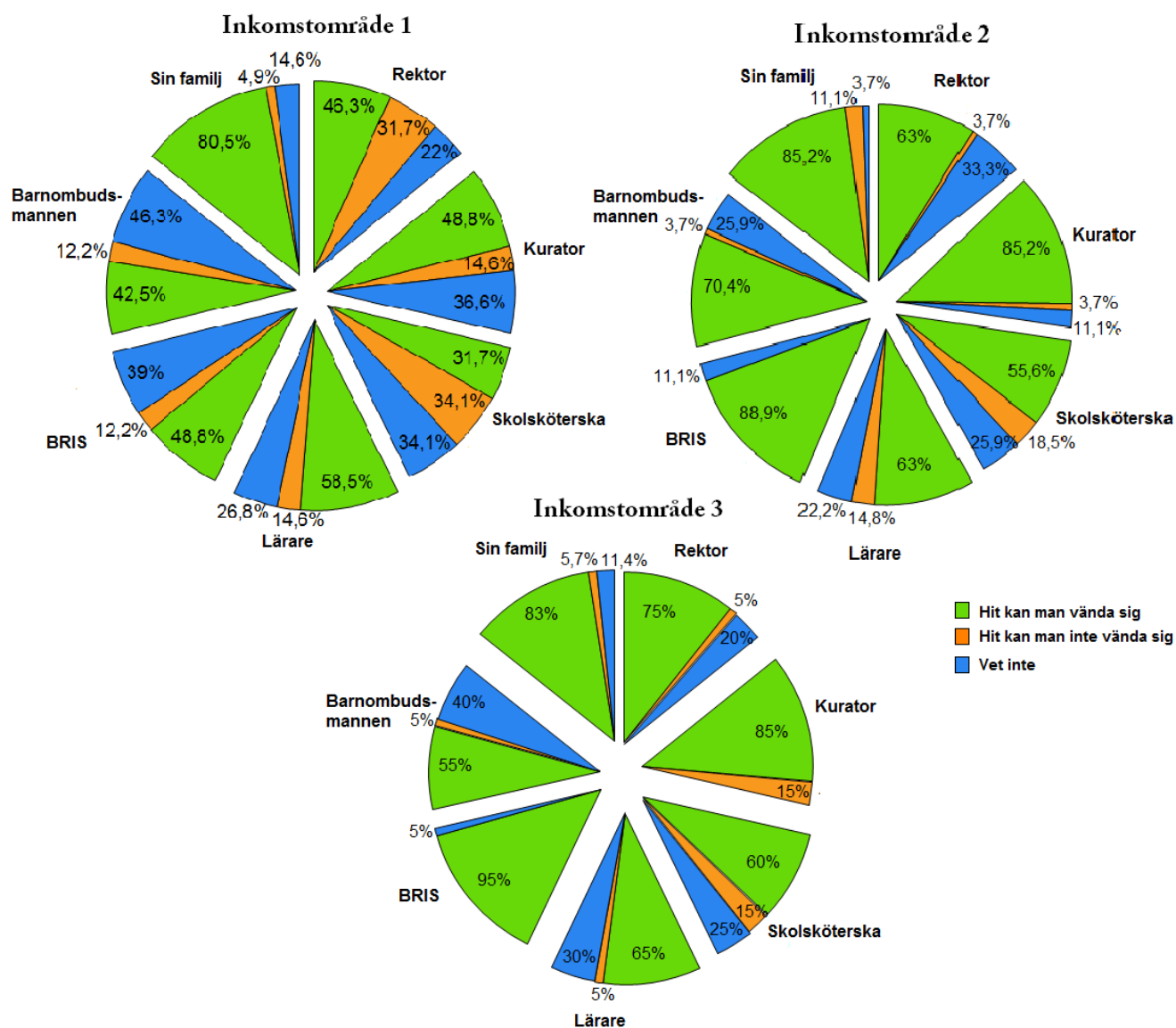
a. 1 cells (11,1%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,77.

I denna tabell (tabell 13) ser vi hur stor andel av respondenterna som kunde det rätta svaret “Alla vuxna”. P-värdet är 0,2 % vilket innebär att sambandet mellan denna fråga och vilket område barnen tillhör är signifikant. Föräldrars inkomst har således en påverkan på om barnen känner till vem som ansvarar för att barns rättigheter blir uppfyllda.

Diagram 19 Vart kan barn vända sig när deras rättigheter kränks - inkomstområde 1

Diagram 20 Vart kan barn vända sig när deras rättigheter kränks - inkomstområde 2

Diagram 21 Vart kan barn vända sig när deras rättigheter kränks - inkomstområde 3

Det vi kan urskilja av diagram 19, 20 och 21 är till vilka respondenterna i områdena anser att man kan vända sig om rättigheter inte uppfylls samt hur det skiljer sig mellan områdena. I inkomstområde 1 så är det flest som anser att de kan vända sig till sin familj, 80,5 % svarade att man kan vända sig dit. Barnen i inkomstområde 1 har minst förtroende för skolsköterskan när det handlar om att få hjälp när rättigheterna kränks, inte ens en tredjedel anser att man kan vända sig dit. 88,9 % i inkomstområde 2 anser att man kan vända sig till BRIS, och resterande 11,1 % svarade "Vet inte", men ingen svarade att man inte kan vända sig till BRIS. Även för inkomstområde 2 så var skolsköterskan den aktör som respondenterna var mest osäkra på, lite mer än hälften menade att man kan vända sig dit medan 18,5 % svarade att man inte kan vända sig dit. Eleverna i inkomstområde 3 var mest osäkra på Barnombudsmannen. 40 % visste inte om man kan vända sig dit och lite drygt hälften svarade att man kan vända sig dit. Även skolsköterskan var ett osäkerhetsmoment, 25 % svarade att de inte vet om man kan eller inte kan vända sig dit och 15 % svarade att man inte kan.

I diagram 19 så kan man se att det generellt är många som har svarat "Hit kan dom inte vända sig" eller "Vet inte" på flera aktörer. På varje alternativ är det cirka hälften som har svarat "Ja", endast alternativet "Sin familj" står ut med sina 80 %. I diagram 20 så är det färre som svarat "Hit kan dom inte vända sig" eller "Vet inte" och något fler som har svarat "Hit kan dom vända sig" jämfört med inkomstområde 1. Diagram 21 följer den trenden och det är ännu högre procent som har svarat "Hit kan dom vända sig". Då vi inte räknar dessa enkätfrågor som kunskapsfrågor har vi inte gjort något chi²-test för att undersöka samband, men vi kan trots det notera att det finns en skillnad mellan hur barnen har svarat i de olika ekonomiska områdena. Våra resultat visar således att barnen har högre förtroende för vuxna och aktörer som arbetar med barn eller barns rättigheter desto högre förvärvsinkomst som det ekonomiska området har. De har även därmed större makt att förändra sin situation då rättigheter kränks. Det kan dock även vara andra faktorer som påverkar resultatet, exempelvis barnens personliga relationer till de olika aktörerna. För att sammanfatta, vad innebär skillnaderna mellan inkomstområdena? Eleverna i inkomstområde 3 anser att det finns fler aktörer att vända sig till när rättigheter kränks (diagram 21), vilket ger dem större möjligheter att få sina rättigheter uppfylla än inkomstområde 2 och 1 har. Om barn känner att det finns vuxna personer runt omkring som barn kan vända sig till när rättigheterna kränks är det ett tecken på att barnen har kunskaper om sina rättigheter då alla vuxna har ett gemensamt ansvar för barnen i samhället.

Tabell 14. Är det någon annanstans barn kan vända sig när deras rättigheter inte uppfylls?

	Annanstans man kan vända sig när rättigheter inte uppfylls							Total
	Vet inte	Vänner	Släktingar	Polisen	UMO	Vårdcentralen , Någon man litar på	Annan vuxen	
Område								
Inkomstområde 1	36 87,8%	3 7,3%	0 0,0%	1 2,4%	0 0,0%	0 0,0%	1 2,4%	41 100,0%
Inkomstområde 2	21 77,8%	3 11,1%	2 7,4%	1 3,7%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	27 100,0%
Inkomstområde 3	14 70,0%	2 10,0%	2 10,0%	0 0,0%	1 5,0%	1 5,0%	0 0,0%	20 100,0%
Total	71 80,7%	8 9,1%	4 4,5%	2 2,3%	1 1,1%	1 1,1%	1 1,1%	88 100,0%

Vi ställde även en öppen fråga om det finns någon annanstans som barn anser att man kan vända sig till när rättigheter inte uppfylls. Detta var en frivillig fråga och som vi ser i tabell 14 så gav 19,3 % av eleverna andra förslag. 12,1 % av respondenterna i inkomstområde 1 gav förslag på att man kan vända sig till vänner, polis eller annan vuxen. 22,2 % i inkomstområde 2 gav följande förslag: vänner, släktingar eller polis. 30 % i inkomstområde 3 av förslag på vänner, släktingar, UMO (ungdomsmottagningen på nätet) och vårdcentralen/någon man litar på. Att vissa elever kommer med förslag utöver de aktörer vi gav alternativ på, tyder på att de har kunskap om rättigheter och hur och till vilka de kan gå för att få dessa rättigheter uppfyllda. De som har svarat fler alternativ har därmed större resurser än de barn som inte visste någon annanstans man kan vända sig.

8.7 Översikt

I detta avsnitt kommer vi att presentera en översikt över vad barnen har svarat på samtliga kunskapsfrågor och hur skillnaderna ser ut mellan inkomstområdena. Kunskapsfrågorna är de som är direkt kopplade till rättigheter eller aktörer som arbetar med barns rättigheter (se avsnittet "Bearbetning empiri").

Diagram 22. Barnens resultat på kunskapsfrågorna

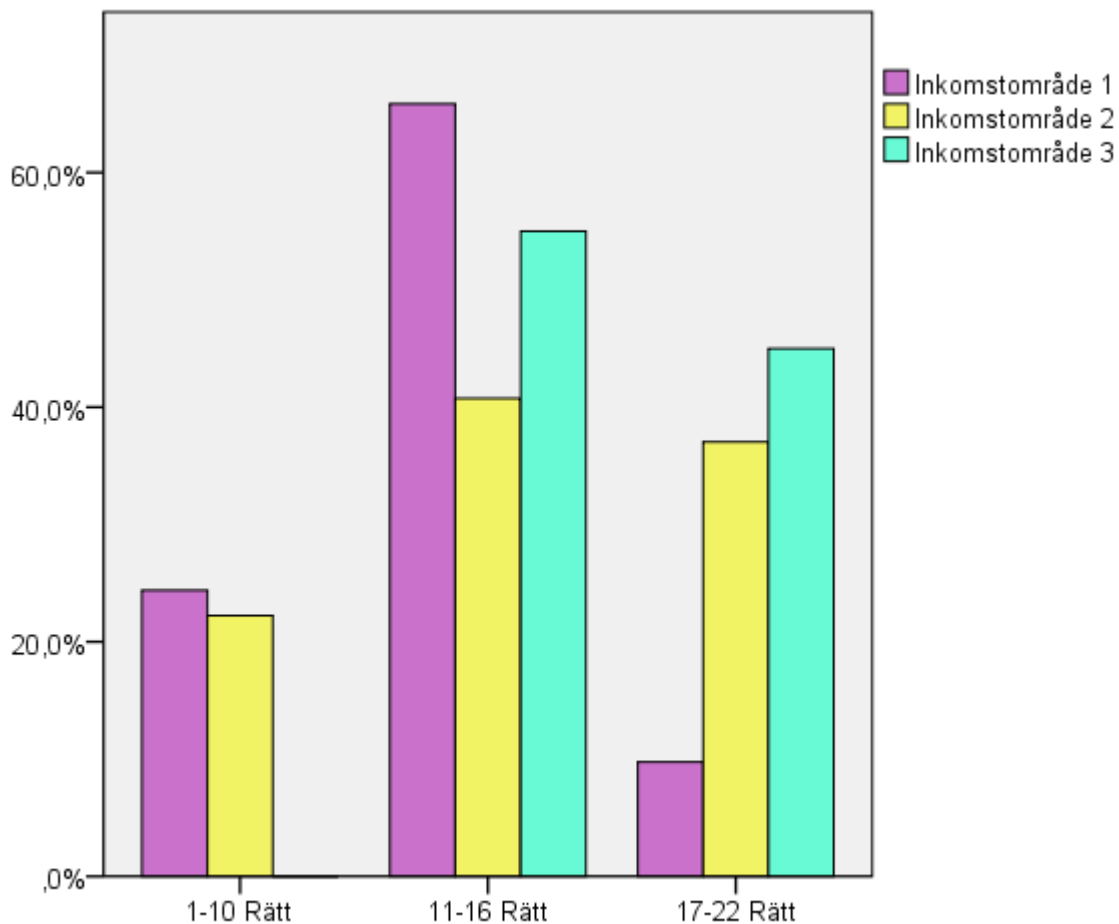
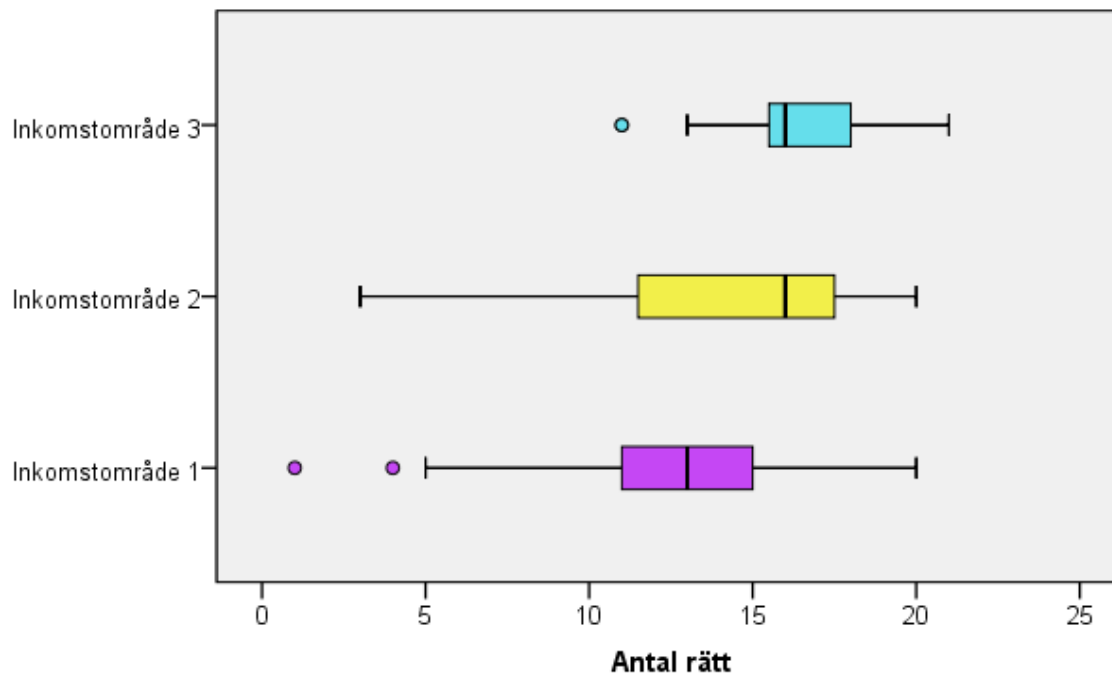

Diagram 22 ger en överblick över frågorna som handlar om rättigheter och aktörer som arbetar med frågor om barns rättigheter och hur många rätt varje respondent svarat. I alla tre inkomstområdena är det störst andel som har svar inom radien 11-16 rätt, 65,9 % ur inkomstområde 1, 40,7 % ur inkomstområde 2 och 55 % ur inkomstområde 3. I inkomstområde 3 har alla respondenterna över 10 korrekta svar och finns därför inte i kolumnen 1-10 rätt, medan 24,4 % av inkomstområde 1 befinner sig i den kolumnen och även 22,2 % av inkomstområde 2. Ju högre ekonomisk grupp, desto fler barn har många antal rätt på kunskapsfrågorna. En mer detaljerad tabell över resultatet hittar ni i bilaga 2, tabell 6.

Diagram 23. Lådagram över barnens resultat på kunskapsfrågorna

Av detta diagram får vi en övergripande bild av hur stora kunskaper barnen har om barns rättigheter i allmänhet. Markeringarna i mitten av varje låda visar medianvärdet för det aktuella inkomstområdet, och boxarna visar de undre och övre kvartilerna. Strecken visar de värden som är minimum och maximum. Om något värde är över eller under de gränserna räknas de som avvikande och markeras med en cirkel då strecken inte får vara längre än 1,5 gånger lådans längd (Wahlgren 2012:94). I inkomstområde 1 är medianen 13 rätt, och i de båda andra inkomstområdena är medianen 16 rätt. Skillnaden mellan inkomstområde 2 och 3 är dock att område 2 har en större spridning bland respondenternas svar, medan barnens resultat i område 3 är mer jämna.

Tabell 15. Beskrivande statistik och variansanalys över barnens resultat på kunskapsfrågorna

Descriptives

Antal rätt

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Inkomstområde 1	41	12,44	3,925	,613	11,20	13,68	1	20
Inkomstområde 2	27	14,30	4,656	,896	12,45	16,14	3	20
Inkomstområde 3	20	16,25	2,593	,580	15,04	17,46	11	21
Total	88	13,88	4,166	,444	12,99	14,76	1	21

ANOVA

Antal rätt

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	202,148	2	101,074	6,571	,002
Within Groups	1307,477	85	15,382		
Total	1509,625	87			

Om vi granskar diagram 22 i kombination med diagram 23 är det rimligt att anta att det finns en påtaglig skillnad mellan barnens sammanlagda kunskaper om rättigheter. Därför valde vi att göra en variansanalys (ANOVA) för att testa om medelvärdena inom inkomstområdena är lika och om det finns några signifikanta skillnader i spridningen av medelvärdena (Wahlgren 2012:116). Kolumnen "Mean" visar medelvärdena för antal rätt på kunskapsfrågorna i respektive inkomstområde. Ju högre förvärvsinkomst det ekonomiska området har desto högre är medelvärdet, men är skillnaden signifikant? Enligt ANOVA-testet (tabell 15) är p-värdet 0,2 %, visar på att det finns en signifikant skillnad mellan medelvärdena. Om man ser på varje fråga enskilt så går det inte alltid att se ett signifikant samband, så vissa enskilda enkätfrågor som ingår i denna översikt har därmed gått emot vår hypotes. Av den sammanställning vi har gjort går det dock att se att barnens kunskaper överlag är större för inkomstområde 3 där det är en högre förvärvsinkomst. Inkomstområde 3 har alltså bättre svarsresultat än både inkomstområde 1 och 2, vilket bekräftar vår hypotes. När vi ser på sammanställningen av alla kunskapsfrågor blir skillnaderna mellan barnens svar tydligare och vi ser ett signifikant samband mellan ekonomiskt område och barns kunskap om barns rättigheter. P-värdet för variansanalysen är 0,2 %, och tabell 6 i bilaga 2 visar att p-värdet för sammanställningen av kunskapsfrågorna är 0,5 %. Detta visar ett tydligt signifikant samband mellan ekonomiskt

område och kunskap hos barn om barns rättigheter eller aktörer som arbetar med barns rättigheter. Vi kan således konstatera att ekonomisk bakgrund i denna studie är en förklaring till varför barnen har olika stora kunskaper om sina rättigheter. Detta utesluter inte att det inte finns andra förklarande variabler också, men ekonomisk bakgrund är en av dem.

9 Analys

Vår hypotes var att barn som representerar det högsta ekonomiska området i vårt urval skulle visa mest kunskap om sina rättigheter och att det finns ett signifikant samband mellan ekonomiskt område och barns kunskap om sina rättigheter. Genom vår studie kan vi konstatera att det finns ett signifikant samband när vi studerar sammanställningen av kunskapsfrågorna vi hade i enkäten (tabell 15). Barn från det högsta ekonomiska området (inkomstområde 3) i vårt urval har visat sig ha mest kunskaper om sina rättigheter överlag. När vi ser på svaren enskilt går det dock endast att konstatera signifikanta samband på 12 av 22 kunskapsfrågor. Därför kan vi inte säga att vår hypotes stämmer fullt ut, och vi kan heller inte utesluta att det finns andra förklarande variabler som är viktiga förutsättningar. Sådana variabler kan till exempel vara en lärareffekt eller att barnen har fått kunskaper av någon i deras omgivning. Även då det inte finns signifikanta samband kunde vi konstatera skillnader mellan barnens kunskaper i de tre områdena. Vi kunde antyda att inkomstområde 3 genomgående har högre kunskaper än inkomstområde 1 och 2. Vissa frågor kunde vi se motsatsen på, barnen i inkomstområde 1 var mest kunniga på frågorna om rätt till modersmålsundervisning, rätt till kläder och religionsfrihet. Barnen i inkomstområde 2 var mest kunniga på den öppna frågan "Vad står förkortningen BRIS för?", frågan om vuxna får läsa sms utan att barnet vill det samt frågorna om Barnombudsmannen. Detta innebär att inkomstområde 1 och 2 har mest kunskap om sammanlagt 7 av 22 kunskapsfrågor. Det innebär i sin tur att inkomstområde 3 har mest kunskap på de resterande frågorna, totalt 15 frågor. Vi kan således, genom vår sammanställning (diagram 22) och genom ANOVA-testet (tabell 15), konstatera att respondenterna i inkomstområde 3 generellt kan mer om barns rättigheter och aktörer som arbetar med barns rättigheter. I sammanställningen visar p-värdet att det finns ett signifikant samband mellan inkomstområde och kunskap.

Vi kan genom vår teori uttyda följande. Utifrån Edling och Liljeros kan vi betrakta kunskap om rättigheter som en form av resurs (2010:12). Dessa resurser blir ett redskap för att barn och vuxna ska kunna försvara barns rättigheter. Vårt resultat är ett exempel på att barns resurser är ojämnt fördelade och visar på den sociala skiktning som finns i samhället (ibid.). När vi studerar detta utifrån Bourdieus perspektiv ser vi att barns symboliska kapital stärks genom att de har resurser i form av kunskap om rättigheter (Engdahl & Larsson 2011:244). Barnen har därmed större resurser att få sina rättigheter uppfylla om de har ett högt symboliskt kapital.

När det gäller Bourdieus begrepp ekonomiskt kapital (Engdahl & Larsson 2011:244) kan vi dra slutsatsen att barn i inkomstområde 1 har lägst ekonomiskt kapital medan barn i inkomstområde 3 har högst ekonomiskt kapital. Då vi har funnit ett signifikant samband mellan ekonomiskt område och barns kunskap om sina rättigheter i vår sammanställning av kunskapsfrågorna kan vi även dra slutsatsen att ett högt ekonomiskt kapital bidrar till ett ökat symboliskt kapital i form av kunskap. Barn i ett ekonomiskt område med låg förvärvsinkomst har lägre symboliskt kapital och sämre kunskaper om sina egna rättigheter, och inkomstområde 3 har högre symboliskt kapital och större chans att kunna förhindra att rättigheter kränks. Det finns således ett signifikant samband mellan ekonomiskt och symboliskt kapital i denna fråga. Det är dock viktigt att betona att högt ekonomiskt kapital inte är en förutsättning för att ha högt symboliskt kapital, och andra former av kapital kan också ha en påverkan på det symboliska kapitalet. Det sociala kapitalet (Engdahl & Larsson 2011:244) kan bidra till att öka det symboliska kapitalet om exempelvis ett barn lär sig om sina rättigheter av en vän. Att inneha kapital och kunskap om rättigheter ger en viss form av makt, och det påverkar vilken position en har i samhället. Vi tänker att forskning kring kunskap som maktmedel är viktigt för att förstå hur samhällets sociala skikt är uppbyggda och vad som orsakar ojämlikhet. Detta ser vi är nödvändigt för att barns rättigheter faktiskt ska bli uppfyllda, oavsett hur stort kapital barn och deras familjer har.

Vad innebär det att veta vart man kan vända sig när rättigheter kränks? Vi menar att om barn har kunskap om vart de kan vända sig ger det dem större resurser (Edling och Liljeros 2010:12) att kunna förändra sin situation. Eftersom alla vuxna är ansvariga för barns rättigheter är det en rättighet att barn ska kunna vända sig till vuxna om deras rättigheter kränks (Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter 2009). De aktörer vi nämnde i avsnittet "Om rättigheter kränks" står för vilka resurser barn anser att de har tillgång till.

Huruvida dessa aktörer i sin tur har resurser att hjälpa barnen är en helt annan fråga som skulle vara intressant att undersöka. Ju fler aktörer ett barn anser att de kan vända sig till, desto större resurser har de, och desto större är chansen att situationen kan förändras om rättigheterna kränks.

10 Avslutande diskussion

Ämnet barns kunskap om barns rättigheter har varit väldigt givande att undersöka, och vi ser stor potential för flera fortsatta studier inom ämnet barns kunskap om barns rättigheter. Vår ursprungliga ambition var att vår undersökning skulle vara representativ för hela Sverige. Eftersom det blev ojämnt inom de ekonomiska områdena när det kom till vilka skolor som valde att ingå i undersökningen samt att vi inte fick in så många enkätsvar så går det inte att säga att denna undersökning är representativ för Sverige. Vår tanke var även att jämföra kunskap mellan socioekonomiska områden, men eftersom vi inte med säkerhet kunde definiera gränserna för olika socioekonomiska områden i Helsingborg jämförde vi endast inkomstområden. Det skulle behövas göras en mer täckande studie där fler rättigheter tas upp och där fler barn deltar för att få ett mer tillförlitligt och representativt resultat. Vi hade inte möjlighet att mäta kunskap om alla rättigheterna utan har begränsat oss och valt ut rättigheter som vi ansåg var centrala eftersom vi hade begränsat med tid och resurser. Vi blev även tvungna att begränsa antalet förklaringsvariabler som vi ville undersöka. Med mer tid och resurser hade det varit intressant att jämföra socioekonomiska områden, ta in fler bakgrundsvariabler och göra en intersektionell analys. Det hade varit inte desto mindre intressant att studera barns kunskaper om rättigheter ur en annan vinkel, exempelvis att göra en kvalitativ studie om hur barn resonerar kring sina rättigheter. När det kommer till frågan om barnen pratar om rättigheter i skolan och hemma så vore det intressant att studera *på vilket sätt* barn pratar om rättigheter i skolan och hemma, och om det är skillnader mellan olika ekonomiska områden. En intressant forskningsfråga som skulle kunna bygga vidare på vår studie är i vilken utsträckning barns rättigheter tillgodoses och om det finns skillnader mellan olika områden.

I enlighet med artikel 42 i Barnkonventionen så har Sverige åtagit sig att göra artiklarna och rättigheterna allmänt kända för alla invånare i Sverige (Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter 2009). Med vårt resultat i hand så kan vi säga att så inte är fallet för alla

och vi menar att detta visar på social skiktning mellan områdena. Det finns stora kunskaps-
skillnader mellan de ekonomiska områdena, vilket innebär att riket inte har gjort rättigheterna
allmänt kända för alla barn. Det blir som Edling och Liljeros skriver (2010:9): “Att olika
grupper i samhället helt enkelt lever under radikalt olika omständigheter och därigenom också
har radikalt olika förutsättningar att forma sina liv”.

11 Referenslista

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter (2009) Stockholm: UNICEF Sverige.

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Böhlmark, Anders & Holmlund, Helena (2011) *20 år med förändringar i skolan: Vad har hänt med likvärdigheten?* SNS Förlag.

Edling, Christofer & Liljeros, Fredrik (2010) *Social skiktning. I: Edling, Christofer & Liljeros, Fredrik (red.) Ett delat samhälle: makt, intersektionalitet och social skiktning*. Malmö: Liber.

Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt (2011) *Sociologiska perspektiv. Grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur.

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (2002) Stockholm: Vetenskapsrådet.

Jönson, Håkan (2010) *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. Malmö: Liber.

Mattsson, Tina (2010) *Intersektionalitet i socialt arbete. Teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerups.

Merrett, Christopher D. (2004) Social Justice: What Is It? Why Teach It? *Journal Of Geography* Volume: 103 Issue: 3 p. 93-101.

Nygren, Lennart (2012) Risken finns, finns nyttan? I: Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red.) *Etiska dilemman*. Malmö: Gleerups.

Proposition 2012/13:10 *Stärkt stöd och skydd för barn och unga*. Stockholm: Socialdepartementet.

Rädda Barnen (2014) *Ung röst Sverige 2014*.

Salonen, Tapio (red.) (2014) *Barnfattigdom i Sverige: årsrapport 2014*. Stockholm: Rädda barnen.

SFS 2010:800 *Skollag*.

Skolverket (2009) *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer Sammanfattande analys*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Socialstyrelsen (2010) *Social rapport 2010*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Svedmark, Eva (2012) Att skydda individen från skada. En forskningsetisk balansakt. I: Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red.) *Etiska dilemman*. Malmö: Gleerups.
Trost, Jan (2007) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Wahlgren, Lars (2012) *SPSS steg för steg*. Lund: Studentlitteratur.

11.1 Elektroniska källor

Helsingborg (2010a) Medelinkomsten för förvärvsarbetande kvinnor år 2009.

[http://www.helsingborg.se/wp-content/uploads/2015/02/Karta_medelinkomst_forvarvsarbetande_kvinnor_2009.pdf Hämtad 2015-04-28]

Helsingborg (2010b) Medelinkomsten för förvärvsarbetande män år 2009.

[http://www.helsingborg.se/wp-content/uploads/2015/02/Karta_medelinkomst_forvarvsarbetande_man_2009.pdf Hämtad 2015-04-28]

Helsingborg (2012) Förvärvsinkomst år 2012.

[http://www.helsingborg.se/wp-content/uploads/2015/02/forvarvsinkomst_2012.pdf Hämtad 2015-04-28]

Regnér, Åsa (2015) Barnkonventionen ska bli svensk lag.

[<http://www.regeringen.se/sb/d/19789/a/254532> Hämtad 2015-05-04]

Skolverket (2015) Grundskolan - Elevstatistik.

[http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common¬geo=&report=grelever&p_ar=2014&p_lan_kod=&p_kommunkod= Hämtad 2015-04-15]

Statistiska centralbyrån (2014a) Sammanräknad förvärvsinkomst, medelinkomst för boende i Sverige hela året, tkr efter kön, ålder, inkomstklass och år. År 1999-2013.

[http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_HE_HE0110_HE0110A/SamForvInk1/table/tableViewLayout1/?rxid=05cd3456-5cca-4f9f-b27f-2b4c2f6c64f2 Hämtad 2015-04-23]

Statistiska centralbyrån (2014b) Befolkning 16-74 år efter region, utbildningsnivå, ålder och kön. År 1985 - 2014.

[http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_UF_UF0506/Utbildning/table/tableViewLayout1/?rxid=442c3eab-3f37-467c-a58c-c1ce59a27683 Hämtad 2015-04-28]

Statistiska centralbyrån (2015a) Definitioner. [<http://www.scb.se/paketdef/> Hämtad 2015-05-11]

Statistiska centralbyrån (2015b) Antal personer med utländsk eller svensk bakgrund (grov indelning) efter region, ålder i tioårsklasser och kön. År 2002 - 2014.

[http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101Q/UtlSvBakgTotNK/chart/chartViewColumnStacked100/?rxid=51397378-638f-4959-b94b-7dc7972d40af Hämtad 2015-05-19]

Bilaga 1

Enkät om barn och ungas rättigheter

Svaren från denna undersökning kommer att behandlas helt anonymt! Det betyder att ingen kommer att veta vad just Du har svarat!

Jag är

- Tjej
- Kille

Jag är född

- I Sverige
- Utrikes
- Vet inte

Mina föräldrar är födda

- Båda är födda i Sverige
- En är född i Sverige och en utrikes
- Båda är födda utrikes
- Vet inte

Vilka yrken har dina föräldrar?

Ungefärligt räcker

Känner du till Barnkonventionen?

- Ja
- En del
- Nej

Vem har skapat Barnkonventionen?

- Statsministern
- Kungen
- USA
- Förenta Nationerna (FN)
- Europeiska Unionen (EU)
- Vet inte

Känner du till organisationen BRIS?

- Ja
- En del
- Nej

Vad gör BRIS?

- Sköter om ungdomsgårdar
- Stödjer och hjälper barn och unga
- Ger ut barn- och ungdomsböcker
- Vet inte

Vad står förkortningen BRIS för? *Ungefärligt räcker*

Känner du till myndigheten Barnombudsmannen?

- Ja
- En del
- Nej

Vad gör Barnombudsmannen?

- Bevakar barn och ungas rättigheter
- Sköter om barnhem
- Hjälper föräldrar som har det svårt
- Vet inte

Pratar ni om barn och ungas rättigheter i skolan?

- Ja, ofta
- Ja, ibland
- Nej, inte så ofta
- Nej, aldrig
- Vet inte

Pratar ni om barn och ungas rättigheter hemma?

- Ja, ofta
- Ja, ibland
- Nej, inte så ofta
- Nej, aldrig
- Vet inte

Enkät om barn och ungas rättigheter

Barnkonventionen är en samling regler som Sverige antog år 1990 och dessa regler gäller än idag. Nedan ska du svara på frågor så vi får reda på vad du kan om barn och ungas rättigheter.

Tänk på att detta inte är ett test, svara vad Du kan.

Vid vilken ålder slutar man vara barn enligt Barnkonventionen och Sveriges lag?

- 16 år
- 18 år
- 20 år
- Vet inte

Ska elever vara med och bestämma över skolgången?

- Ja
- Ibland
- Nej
- Vet inte

Är det ok att aktiviteter på skolan kostar pengar för barn/unga eller deras föräldrar?

- Ja
- Någon gång
- Nej
- Vet inte

Får en vuxen läsa barn och ungas sms utan att personen själv vill det?

- Ja, alla vuxna får läsa
- Ja, men bara familjen får läsa
- Nej, ingen får läsa
- Vet inte

Sätt ett kryss om du tror att följande står i Barnkonventionen:			
	Ja	Nej	Vet inte
Rätt till något att äta			
Rätt till ett hem			
Rätt till kläder			
Rätt att skyddas från barnäktenskap			
Rätt att uttrycka sin mening			
Rätt att gå i skolan			
Rätt att få modersmålsundervisning			
Rätt att skyddas från att delta i krig			
Rätt att tro på vilken Gud man vill			
Rätt att få läkarvård			

Vart kan barn och unga vända sig när deras rättigheter inte uppfylls?			
	Hit kan dom vända sig	Hit kan dom inte vända sig	Vet inte
Rektorn			
Kuratorn			
En lärare			
Skolsköterskan			
BRIS			
Barnombudsmannen			
Sin familj			

Är det någon annanstans man kan vända sig när rättigheter inte uppfylls?

Skriv i så fall in vart.

Vem ansvarar för att barn och unga ska få sina rättigheter uppfyllda?

- Dom själva
- Föräldrar
- Rektorn
- Kungen/Statsministern
- Alla vuxna
- Vet inte

Är det något övrigt du vill skriva eller kommentera?

Tack för ditt deltagande!

Bilaga 2

Diagram 1. Känner du till myndigheten Barnombudsmannen?

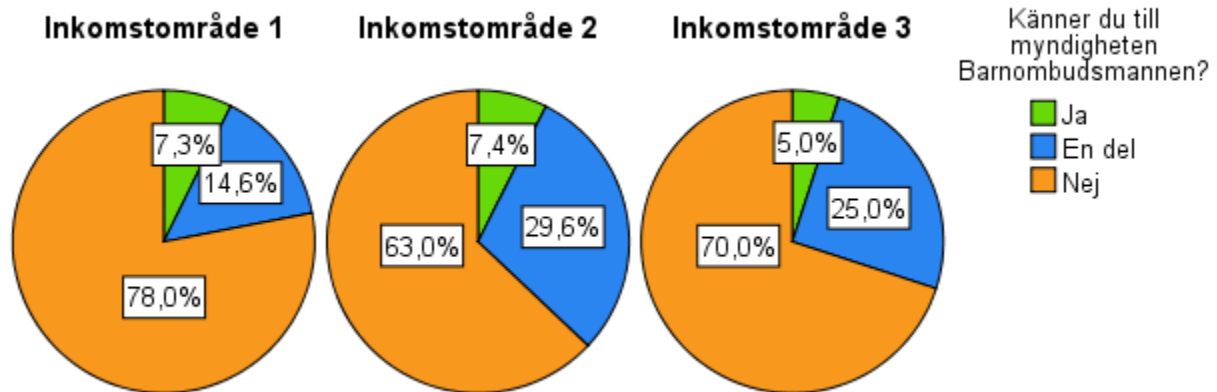

Diagram 2. Vad gör Barnombudsmannen?

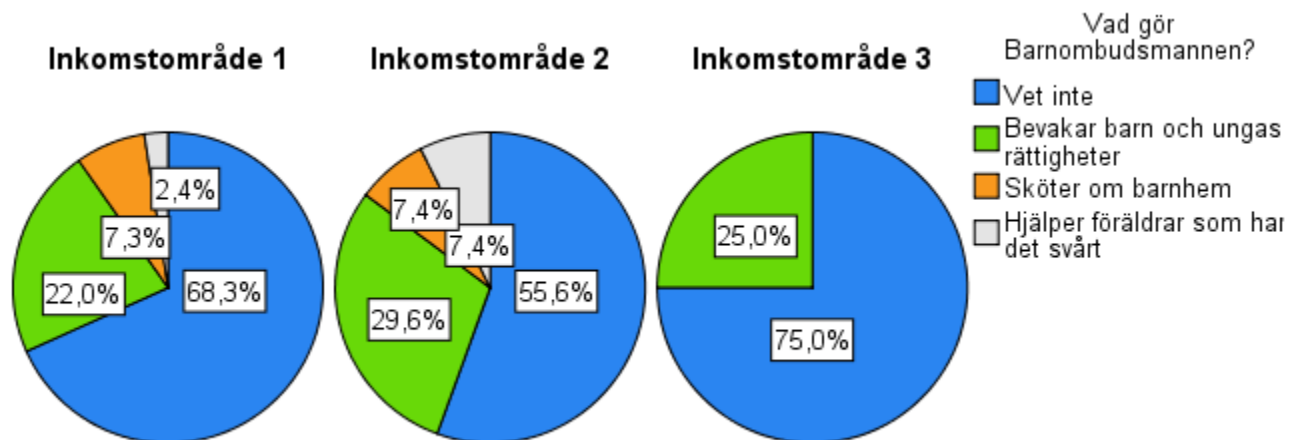
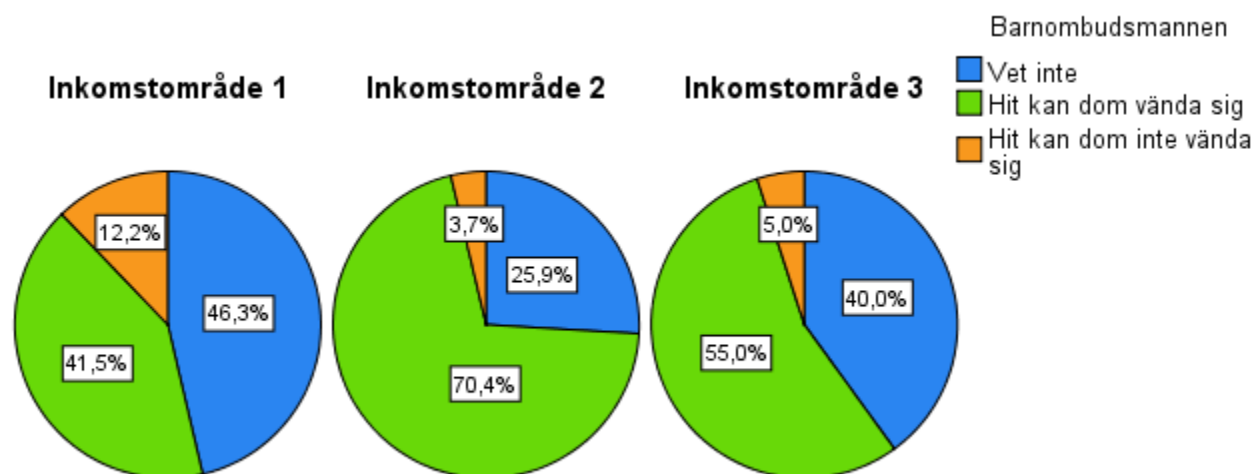

Diagram 3. Kan barn och unga vända sig till Barnombudsmannen när deras rättigheter kränks?

Tabell 1. Rätt att få modersmålsundervisning med chi2-test

		Rätt att få modersmålsundervisning		Total
		Rätt svar	Inte rätt svar	
Område	Inkomstområde 1	29 70,7%	12 29,3%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	18 66,7%	9 33,3%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	11 55,0%	9 45,0%	20 100,0%
Total		58 65,9%	30 34,1%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,491 ^a	2	,475
Likelihood Ratio	1,459	2	,482
Linear-by-Linear Association	1,359	1	,244
N of Valid Cases	88		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,82.

Tabell 2. Vid vilken ålder slutar man vara barn?

		Vid vilken ålder slutar man vara barn enligt Barnkonventionen och Sveriges lag?				Total
		Vet inte	18 år	20 år	16 år	
Område	Inkomstområde 1	3 7,3%	29 70,7%	6 14,6%	3 7,3%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	1 3,7%	26 96,3%	0 0,0%	0 0,0%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	0 0,0%	20 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	20 100,0%
Total		4 4,5%	75 85,2%	6 6,8%	3 3,4%	88 100,0%

Tabell 3. Vid vilken ålder slutar man vara barn, resultat utifrån bakgrund

				Total
		Rätt svar	Inte rätt svar	
UtländskBakgrund	Utländsk bakgrund	29 72,5%	11 27,5%	40 100,0%
	Svensk bakgrund	46 95,8%	2 4,2%	48 100,0%
Total		75 85,2%	13 14,8%	88 100,0%

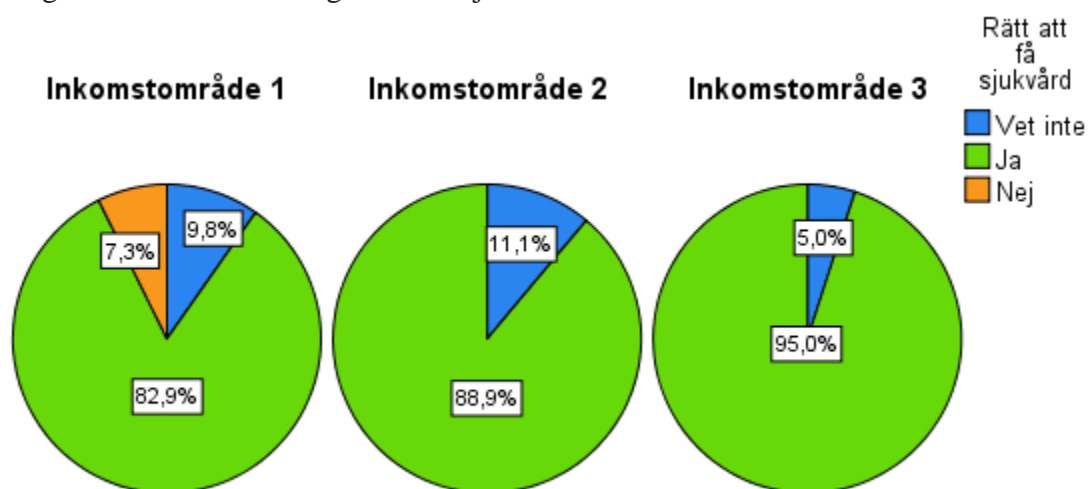
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	9,435 ^a	1	,002		
Continuity Correction ^b	7,673	1	,006		
Likelihood Ratio	10,018	1	,002		
Fisher's Exact Test				,003	,002
Linear-by-Linear Association	9,328	1	,002		
N of Valid Cases	88				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,91.

b. Computed only for a 2x2 table

Diagram 4. Är det en rättighet att få sjukvård?

Tabell 4. Är det en rättighet att uttrycka sin mening?

Område	Rätt att uttrycka sin mening		Total
	Ja	Nej eller vet inte	
Inkomstområde 1	32 78,0%	9 22,0%	41 100,0%
Inkomstområde 2	20 74,1%	7 25,9%	27 100,0%
Inkomstområde 3	18 90,0%	2 10,0%	20 100,0%
Total	70 79,5%	18 20,5%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,897 ^a	2	,387
Likelihood Ratio	2,106	2	,349
Linear-by-Linear Association	,794	1	,373
N of Valid Cases	88		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,09.

Tabell 5. Är det en rättighet att skyddas från att delta i krig med chi2-test

		Rätt att skyddas från att delta i krig		Total
		Rätt svar	Inte rätt svar	
Område	Inkomstområde 1	33 80,5%	8 19,5%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	21 77,8%	6 22,2%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	18 90,0%	2 10,0%	20 100,0%
Total		72 81,8%	16 18,2%	88 100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,245 ^a	2	,537
Likelihood Ratio	1,369	2	,504
Linear-by-Linear Association	,565	1	,452
N of Valid Cases	88		

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,64.

Tabell 6. Barnens resultat på kunskapsfrågorna

		Rätt			Total
		1-10 Rätt	11-16 Rätt	17-22 Rätt	
Område	Inkomstområde 1	10 24,4%	27 65,9%	4 9,8%	41 100,0%
	Inkomstområde 2	6 22,2%	11 40,7%	10 37,0%	27 100,0%
	Inkomstområde 3	0 0,0%	11 55,0%	9 45,0%	20 100,0%
Total		16 18,2%	49 55,7%	23 26,1%	88 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,753 ^a	4	,005
Likelihood Ratio	19,067	4	,001
Linear-by-Linear Association	11,233	1	,001
N of Valid Cases	88		

a. 2 cells (22,2%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,64.